60?

پرسیار و بەرسڤ
دەربارەیی ژنێ ل دەمێ دکەڤیتە د بێنڤێژیێ و چلکادا

نڤێسین

محمد بن صالح العثيمين

غفر الله له ولوالديه وللمسلمين

وەرگێڕان

م. بهزاد حكيم دوسكي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله، والصلاه والسلام على رسول اللّٰه محمد بن عبد اللّٰه وآله وصحبه ومن سار على دربه إلى يوم الدين.

خويشكا موسلمان :

ژ بەر وان گەلەك پرسيارێن د بابەتێ بێنڤێژيێن ژنێدا ژ زانايان دهێنە كرن؛ مە ب فەر ديت ئەم وان پرسيارێن بەردەوام دهێنە كرن و گەلەك دووبارە دبن كۆم بكەين، دا كو ب ساناهيتر لێ بهێن و بۆ تە پتر د بەردەست بن، دا تو بشێى ب چاڤ ڕوهنى و شەهرەزايى عيبادەتێ خودێ بكەى ، ئەڤە ژى فەتوايێن زانايێ ناڤدار و پلە بلند (محمد بن صالح العيپمين)ـى نە.

هشياركرنەك :

دبيت ئەو كەسێ بۆ ئێكەم جار بەرپەڕێن ڤێ پەڕتووكێ ڤەددەت، بۆ وى وەسا ديار ببيت كو هندەك پرسيار د دووبارەنە، بەلێ پشتى ئەو هزرا خۆ تێدا دكەت و د ناڤدا دچيتە خوارێ؛ دێ بينيت كو د هندەك بەرسڤاندا پتر زانين يا تێدا ژ هندەكێن دى ، ژ بەر هندێ ژى مە نەڤييا خۆ ژ ڤێ زانينێ بێبەهر بكەين.

(هندەك حوكمێن بێنڤێژییان د نڤێژ و ڕۆژییاندا)

(پ 1) ئەگەر ژنێ نڤێژا سپێدێ كر و ئێكسەر پاقژ بوو، ئەرێ دێ وێ ڕۆژێ یا ب ڕۆژی بیت و چ ناخۆت و ڤەناخۆت یان ناگریت؟ و ئەگەر ئەو ڕۆژ گرت، دێ بۆ هێته هژمارتن یان ژی دڤێت ڕۆژەكا دی ژ پێشڤە بگریت؟

(ب 1) ئەگەر نڤێژا سپێدێ بوو، ژ نوی ژن ژ بێنڤێژییا خۆ پاقژ بوو؛ ئەرێ دێ وێ ڕۆژێ چ تشتان خۆت یان ناخۆت، زانایان ل دۆر ڤی بابەتی دوو گۆتن هەنە :

گۆتنا ئێكێ : دڤێت وێ ڕۆژێ چ نەخۆت و ڤەنەخۆت و ئەو ڕۆژ بۆ ناهێته هژمارتن و دڤێت ڕۆژەكا دی ژ پێشڤە بگریت، گۆتنا ناڤدار د مەزهەبێ ئیمامێ ئەحمەددا ئەڤ گۆتنەیە.

گۆتنا دوویێ :

دروسته وێ رۆژێ بخۆت و ڤەخۆت، چونکی د وێ رۆژێدا رۆژییا وێ لێ نینه، ژ بەر کو ئەو ل دەستپێکا وێ رۆژێ د بێنڤێژییاندا بوو و نه ژ وان کەسان بوو یێن کو پێدڤییه رۆژیێ بگریت، ڤێجا دەمێ رۆژی بۆ نەهێته هژمارتن؛ هنگی یا بێمفایه ئەو خۆ بگریت و چ نەخۆت ڤەنەخۆت و ئەڤ دەمێ هەنێ بۆ وێ نه دەمەکێ رێزلێگرتییه، چونکی ل دەستپێکا رۆژێ فەرمان ل وێ هاتبوو کرن ئەو رۆژییێ بخۆت، ژ بەر کو هێشتا ئەو ژ بێنڤێژییێ پاقژ نەبوو ، بەلکی ئەم دشێین بێژین ل دەستپێکا رۆژێ حەرام بوو ل سەر وێ ئەو یا ب رۆژی بیت و رۆژییا شەرعی ئەڤەیه: تو ژ بەر خودێ خۆ ژ هەمی وان تشتان دویر راگری یێن رۆژی پێ دشکێت، ئەڤه ژی هەر ژ بانگێ سپێدێ هەتا رۆژ ئاڤا دبیت. ئەڤ گۆتنه ژی هەروەکی تو دبینی دروستتره ژ گۆتنا بووری کو گۆت دڤێت وێ رۆژێ هەمییێ چ نەخۆت و ڤەنەخۆت، بەلێ ل دویڤ هەردوو گۆتنان دڤێت ئەو رۆژەکا دی ژ پێش وێ رۆژێڤه بگریت.

(پ 2) ئەڤە پرسیارکەرەکە یا دبێژیت: ئەگەر بەری بانگێ سپێدێ بدەت ژن ژ بێنڤێژیـیان پـاقژ بـوو، بەلێ هەتـا پشـتی بـانگێ سـپێدێ سەرێ خۆ نەشویشت و ژ نوی سەرێ خۆ شویشت و نڤێژا خۆ کر و ڕۆژیا خۆ یا وێ ڕۆژێ تەمام کر، ئەرێ باشە ڕۆژیا وێ یا دروستە یان دێ ڕۆژەکا دی ژ پێش ڤێ ڕۆژێڤە گریت؟

(ب 2) ئەگەر ژن ژ بێنڤێژیـیان پـاقـژ بـوو، هەتـا ئەگەر ب خـۆلەکەکێ بەری بانگێ سپێدێ بدەت ژی، بەلێ ب وی مەرجی ئەو ب دروستی ب زانیت کو یا پاقژ بووی، هنگی ئەگەر ئەو د ڕەمەزانێدا بیت؛ دڤێت ئەو یا ب ڕۆژی بیت و ڕۆژیا وێ دێ یا دروسـت بـیت و ل سەر وێ نـینە ئێکا دی ژ پێشڤە بگریت، چونکی وێ ڕۆژی گرت و ئەو یا پاقژ، بلا هەر وێ سەرێ خۆ پشتی بانگێ سپێدێ ژی شوویشت بیت، چ ئاریشە د ڤێ چەندێدا نینە. هەروەکی زەلامی ئەگەر یێ ب جەنابەت بیت چونکی یێ چوویە نڤینا ژنکا خۆ یـان ژی خەونەکا دیتی و پاشیڤ خـوار و پشـتی بانگێ سپێدێ دایێ ، ژ نوی سەرێ خۆ شویشت، هنگی دێ ڕۆژیا وی یا دروست بیت.

ب ڤێ هەلکەفتێ من دڤێت ئەز هشیارکرنەکێ بدەم بۆ تشتەکی کو یێ ل دەڤ ژنان هەي، ئەو ژی دەمێ ئێك ژ وان یا ب ڕۆژی بیت و پشتی وێ ڕۆژیا خۆ خواری و ڕۆژ ئاڤا بووی؛ ژ نوی کەڤتە د بێنڤێژیاندا بەری کو نڤێژا عەیشا بکەت، ئەو هزر دکەت هوسا ب ڤی شێوەی دێ ڕۆژییا وێ بەتال بیت، بەلێ ئەڤ هزرە یا خەلەتە و چ ژ بۆ نینە، بەلکی ئەگەر ئەو پشتی ڕۆژ ئاڤابوونێ کەڤتە د بێنڤێژیاندا؛ خۆ بلا ب چرکەیەکێ ژی بیت، ڕۆژییا وێ هەر یا دروستە.

(پ 3) ئەرێ باشە ئەو ژنا د چلکاندا بیت، ئەگەر بەری چل ڕۆژ تەمام بێن پاقژ بوو، ڕۆژی و نڤێژ ل سەر واجب دبن؟

(ب 3) بەلێ، هەر گاڤا ژنا چلکدار بەری چل ڕۆژ تەمام بێن پاقژ بوو؛ واجبە ل سەر وێ ڕۆژییان بگریت ئەگەر د رەمەزانێدا بیت و واجبە ل سەر وێ نڤێژان بکەت و دروستە بۆ هەڤژینێ وێ بهێتە نڤینا وێ، چونکی ئەو یا پاقژە و چ تشت ل دەڤ نینن کو نەهێلن ئەو ڕۆژییان بگریت یان نڤێژان بکەت یان ڕێگر بیت کو زەلامێ وێ بهێتە دەڤ.

(پ 4) ئەرێ باشە ئەگەر ژنەکێ ڕۆژێن وێ یێن بێنڤێژییان هەشت ڕۆژ بن یان ژی حەفت ڕۆژ بن، پاشی ئێك دوو جارەکان ئەڤ دەمە ژ حەفت یان هەشت ڕۆژان پتر لێ هات و ژێ بووری ، ئەرێ ل ڤی دەمی حوکم چییە؟

(ب 4) ئەگەر ڕۆژێن ژنەکێ شەش بن یان حەفت بن پاشی درێژ لێ هاتن و بوونە هەشت و نەه و دەه و یازدە ڕۆژ، هنگی دێ مینیت و هەر نڤێژان ناکەت هەتا پاقژ دبیت، چونکی خودایێ مەزن دبێژیت :

﴿ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى ﴾ [البقره: 222]

ئانکو : ئەی موحەممەد (ﷺ) ئەو پرسیارا بێنڤێژیا ژنێ ژ تە دکەن، تو بێژە وان ئەو ئەزیەتە و یا پیسە و بێهنا وێ یا نەخۆشە و ئێشانەکا پیسە بۆ وی یێ خو نێزیك دکەت).

هـندی ئەڤ خـوینـه یـا بەردەوام بـیت، ژن ژی دێ د ڤێ ڕەوشێدا بـیت، هەتـا ب دروسـتی پـاقـژ دبـیت و سەرێ خۆ دشـووت، پـاشی دێ نڤێژان کەت، ڤێجا ئەگەر هەیڤا ب دویڤرا ڕۆژێن بێنڤێژیــیان کێمتر ژی بــوون، هنگی هەر دەمێ ئەو پاقژ بوو دێ سەرێ خۆ شووت، بلا هندی هەیڤا بووری گەلەك ڕۆژ ژی نەبووری بـن، یا گرنگ هـندی ژن د بێنڤێژییاندا بیت، ئەو نڤێژان ناکەت، ڤێجا چ ڕۆژێن بێنڤێژییان د ڤێ جارێدا هـندی یێن جارا دی بن یان ژی پتر بـن یان ژی کێمتر بـن، هەر دەمێ ئەو پاقژ بوو؛ دێ نڤێژان کەت.

(پ 5) ئەرێ باشە ژنا چلكدار دێ چل ڕۆژان ڕوينيتە خوارێ، نە نڤێژان دكەت و نە ڕۆژييان دگريت، يان ژى مەرج نينە ئەو چل ڕۆژ ببوورن و هەما گاڤا خوين ڕاوەستييا دێ نڤێژ و ڕۆژيێن خۆ گريت؟ و كێمترين دەم بۆ پاقژبوونا ژ چلكان چەندە؟

(ب 5) ژنكا چلكدار چ دەمێن ڤەبڕى بۆ نينن، بەلكى هـەر دەمێ خوين هەبيت دێ ڕوينيتە خوارێ، نە نڤێژان دكەت و نە ڕۆژييان دگريت و نە زەلامێ وێ دهێتە نڤينا وێ و ئەگەر پـاقـژ بـوو، هەتـا ئەگەر بەرى چـل ڕۆژان ژى بـيت، خـو ئەگەر ئەو دەهـ ڕۆژ بـن يـان ژى پێنج ڕۆژ بـن كەڤتييە د چـلكانـدا، ل ڤێرێ دێ نڤێژێن خۆ كەت و ڕۆژيێن خۆ گـريـت و زەلامێ وێ ژى دروسـتە بهێتە دەڤ و چ تێدا نـينە، يـا گـرنـگ چـلك تشتەكێ ديارە و ئەڤ حوكمێن بوورى د گرێداينە ب هەبوون و نەبوونا چلكانڤە، هندى هەبن دێ حوكمێن وێ ژى د گەلدا بـن، ئەگەر چوو و نەما حوكم ژى نامينن، بەلێ ئەگەر ژنەك يا وەسابيت ل هەمى دەمان خوينێ دبينيت، هنگى كا ڕۆژێن وێ يێن بێنڤێژيان چەندن؛ ب تنێ دێ هـنـد ڕۆژان بۆ چـلكان ژى دانـيت و دێ نڤێژ و ڕۆژيێن خۆ گـريـت، چونكى ئەڤە ژنە يا وەسايە چ جارا خوين ژێ هشك نابيت.

(پ 6) ئەگەر د ڕۆژێن ڕەمەزانێدا پـیچەکـا خـوینێ ژ ژنێ بهێت و ئەڤ خوینا کێم د گەلدا بمینیت هەتا دویماهیکا ڕەمەزانێ و ئەو یا ب ڕۆژی بیت، ئەرێ باشە ڕۆژیێن وێ د دروستن ؟

(ب 6) بەلێ، ڕۆژیێن وێ د دروسـتن، ئەڤ چپکێن خـوینێ ژی چ نـینن، چـونکی ئەو هــندەك ڕەهــن ئەڤ چپکێن خــوینێ ژێ دهێن، ژ ئیمامێ عەلی (خودێ ژێ ڕازی بیت) هاتییە ڤەگێران کو یا گۆتی :

(إنّ هذه النقط التى تكون كرعاف الأنف ليس بحيض)

ئـانـکو : ئەڤ چپکێن هەنێ ئەوێن وەکی ڕسـیـانـا دفنێنە، ئەو نە خـویـنا بێنڤێژییایە. هوسا یا ژ وی هاتییە ڤەگوهاستن (خودێ ژێ ڕازی بیت).

(پ 7) ئەگەر ژنا د بێنڤێژیياندا یان ئەوا چلكدار بەری بانگێ سپێدێ پاقژ بوو بەلێ سەرێ خۆ پشتی بانگێ سپێدێ شویشت؛ ئەرێ هنگی ڕۆژیيا وێ یا دروستە یان نە؟

(ب 7) بەلێ ڕۆژیيا وێ یا دروستە. ئەگەر ژنا د بێنڤێژیياندا یان یا چلكدار بەری بانگێ سپێدێ پاقژ بوو، بلا پشتی بانگێ سپێدێ ژ نوی سەرێ خۆ بشووت و چ تێدا نینە، چونكی دەمێ ئەو پاقژ دبیت ئەو دێ بیتە ژ ئەهلێ ڕۆژییێ و ئەو وەكی وی كەسێ ب جەنابەتە یێ سپێدە بهەلێت و ئەو هەر یێ ب جەنابەتە، ئەڤێ هەنێ ڕۆژیيا وی یا دروستە، ژ بەر گۆتنا خودایێ مەزن دەمێ دبێژیت :

﴿ فَالْآنَ بَاشِرُوهُنَّ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ ۚ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ﴾

[البقره: 187] .

ئانكو : (ڤێجا هوین ژ نوكه وێڤه هەرنه نڤینا هەڤژینێن خۆ و وی تشتێ خــودێ بۆ هەوە حەزكــری ژ زارۆكــان بۆ خۆ ژ وی بــخوازن، بخۆن و ڤەخۆن هەتا ڕوناهییا دروست یا سپێدێ بۆ هەوە دیار دبیت ژ تارییاتییا شەڤێ) ڤێجا دەمێ خـودێ دەسـتویـری دا بۆ نڤینێ هەتـا وی دەمێ كـو ڕوناهییا سپێدێ دیار دبیت، ژ ڤێ دهێته وەرگرتن كو سەر شوویشتن دێ كەڤیته پشتی بانگێ سپێدێ، هەروەسا ژ بەر گۆتنا عائیشایێ خودێ ژێ ڕازی بیت كو پێغەمبەرێ خودێ (ﷺ) دا لێ بیته سپێدە و ئەو یێ ب جەنـابەت، ژ بەر كـو چـوو بـوو نڤینا هەڤژیـنا خۆ و یێ ب ڕۆژی بـوو و ڕۆژییا خو نه دخوار.

ئانكو پێغەمبەرێ خودێ (ﷺ) پشتی بانگێ سپێدێ ژ نوی سەرێ خو ژ جەنابەتێ د شووت.

(پ 8) ئەگەر ژنێ هەست ب خوینێ کر، بەلێ بەری ڕۆژ ئاڤا ببیت چ خوین ژێ دەرنەکەڤت و نەهاتە خوارێ، یان هەست ب ئێشا بێنڤێژییان کر، بەلێ خوین هەر بەری ڕۆژ ئاڤا ببیت دەرنەکەڤت، ئەرێ ل ڤی دەمی ڕۆژیا وێ یا وێ ڕۆژێ دێ یا دروست بیت، یان ژی دێ ئێکا دی ژ پێشڤە گریت؟

(ب 8) ئەگەر ژنا پاقژ هەستپێکر کو خوین یا د ناڤ لەشێ ویدا دهێتە ڤەگوهاستن و ئەو یا ب ڕۆژییە، بەلێ ئەو خوین ژ لەشێ وێ دەرنەکەڤت هەتا ڕۆژ ئاڤا بووی، یان ژی هەست ب ئێشانێن بێنڤێژییان کر، بەلێ خوین دەرنەکەڤت هەتا ڕۆژ ئاڤا بووی، هنگی ڕۆژیا وێ یا وێ ڕۆژێ یا دروستە و ل سەر وێ نینە ئەو ئێکا دی ژ پێشڤە بگریت، ئەڤە ئەگەر ئەو نە ڕۆژییەکا فەرز بیت و ئەگەر ڕۆژییەکا سوننەت بیت، خێرا وێ پویچ نابیت و دروست دێ بۆ هێتە نڤیسین.

(پ 9) ئەگەر ژنێ خوينەك ديت بەلێ باوەرى بۆ چێنەبوو كو ئەڤە خوينا بێنڤێژييايە، ئەرێ ل ڤى دەمى حوكمێ ڕۆژيا وێ چييە؟

(ب 9) ڕۆژيا وێ يا وێ ڕۆژێ يا دروستە، چونكى وەك دەستپێك ئەو ناهێتە هژمارتن بێنڤێژى هەتا بۆ وێ ديار دبيت و باوەرى بۆ چێدبيت كو يا كەڤتييە د بێنڤێژيياندا.

(پ 10) هندەك جاران ژن دێ شوينا خوينەكا كێم بينيت يان ژى ب درێژيا ڕۆژێ دێ هندەك چپكێن گەلەكێن كێم يێن خوينێ بينيت، ڤێجا هندەك جارا ئەڤ چەندا هەنێ ل دەمێ بێنڤێژيان ڕويددەت، بەلێ هێشتا خوين نەهاتييە خوار و هندەك جاران ژى ل دەمێ بێنڤێژييان ڕويناددەت، ئەرێ باشە د هەردوو ڕەوشاندا حوكمێ ڤێ ژنێ چييە ئەگەر يا ب ڕۆژى بيت؟

(ب 10) بەرسڤا بوورى ل سەر پرسيارەكا وەكى ڤێ بوو، بزڤرە وێ دێ بووتە ڕوهن بيت، بەس ئەڤە يا ماى كو ئەم بێژين ئەگەر ئەڤ چپكێن هەنێ د ڕۆژێن بێنڤێژيياندا بن و ئەو ژن ڤان چپكان ب بێنڤێژى ب هژمێريت دێ بيتە بێنڤێژى.

(پ 11) ئەو ژنێن د ڕەمەزانێدا دکەڤنە د بێنڤێژیـیانـدا، یـان دکەڤنە د چـــلکانـــدا، ئەرێ بۆ وان دروســـتە ئەو د ڕۆژێن ڕەمەزانێدا بخۆن و ڤەخۆن؟

(ب 11) بەلێ .. د ڕۆژێن ڕەمەزانێدا دێ خۆن و ڤەخۆن، بەلێ یا باشتر ئەوە ئەو ڤێ چەنـدێ ب نهێنی بـکەن ئەگەر هــندەك زارۆك هەبــن، چونکی ئەڤ چەنـدە دێ ئاریـشەیان بۆ وان چێکەت، دبیت ئەو زارۆك هزر بکەن دەیکا وان ڕۆژییا ناگریت چونکی ئەو نزانن کا حالێ وێ چییە.

(پ 12) ئەگەر ژنەك د بێنڤێژییاندا بیت یان د چلكاندا بیت و ل دەمێ نڤێژا ئێڤارى پاقژ بوو، ئەرێ دڤێت ئەو نڤێژا نیڤرو ژى د گەل یا ئێڤارى بكەت، یا دروستە د ڕەوشێن بەڕتەنگدا مروڤ نڤێژا نیڤرو بینیتە سەر یا ئێڤارى و بەروڤاژى ژى - یان ژى دێ بەس نڤێژا ئێڤارى كەت؟

(ب 12) گۆتنا دروستتر د ڤى بابەتیدا ئەوە كو ب تنێ نڤێژا ئێڤارى یا ل سەر وێ، چونكى چ بەلَگە نینن كو نڤێژا نیڤرو ژى ل سەر واجب بیت و بناخە ئەڤەیە كا چ ل سەرە وى ل سەر ملێت خۆ ڕاكەت و (زیمەتا) خۆ ژێ ڕزگار بكەت، پشتى هنگى پێغەمبەرى (ﷺ) یا گۆتى :

"من أدرك ركعه من العصر قبل أن تغرب الشمس فقد أدرك العصر"

ئانكو : (هەر كەسێ ڕوكاعەتەكێ ژ نڤێژا ئێڤارى بكەت بەرى ڕۆژ ئاڤا ببیت؛ ئەڤە ئەو گەهشتە نڤێژا ئێڤارى هەمییێ).

پێغەمـبەری (ﷺ) بەحـس نەکـر کـو ئەو گەهشـتە نڤێژا نیڤرو ژی و ئەگەر نڤێژا نیڤرو د ڤێ ڕەوشێدا واجـببا؛ هـنگی پێغەمـبەر (ﷺ) دا دیـارکەت و چـونکی ئەگەر نڤێژا نیڤرو بـوو و ژن کەڤتە د بێنڤێژیـانـدا؛ هـنگی ل سەر وێ یە ب تنێ نڤێژا نیڤرو بـکەتەڤە، نە کـو یا ئێڤاری ژی، ئەڤە د دەمەکیدا کو دروستە مروڤ نڤێژا نیڤرو بینیتە سەر یا ئێڤاری و چ جوداهـی د ناڤبەرا ڤێ و ئەوا د پـرسیارێدا هـاتیدا نینە، ڤێجا ل سەر ڤێ چەنـدێ گۆتـنا دروسـتتر ئەوە کـو ب تنێ ئەو دێ نڤێژا ئێڤاری کەت، ژبەر (دەلالەتـا) دەقــی و قــیاسێ ل سەر وێ، بــابەت ژی دێ هەر یێ وەسا بیت ئەگەر بەری نڤێژا عەیشا بچیت ئەو ژ نوی پاقژ بوو، هنگی ژی ب تنێ دێ نڤێژا عەیـشا کەت و ل سەر وێ نـینە نڤێژا مەغـرەب ژی بکەت.

(پ 13) هندەك ژ وان ژنێن بچویكێ وان ژبەر دچیت، ڕەوشا وان ئێك ژ ڤان دوو شێوازێن هەنییە: یـان دێ بـچویـك ژ بەر چـیت بەری ئەڤ بچویكە شێوەیێ مرۆڤان بگریت، یان ژی پشتی شێوەیێ مرۆڤا دگریت ژ نوی دێ ژ بەر چیت، ڤێجا ئەو ڕۆژا بچویك ژ بەر چووی، حوكمێ وێ ڕۆژییێ چـیە و ئەرێ ئەو ڕۆژێن وێ خـویـن تێدا ددیـت ڕۆژییێن وان ڕۆژا د دروستن یان نە؟

(ب 13) ئەگەر ئەوی بچویكی هێشتا شێوەیێ مرۆڤان نەگرتبیت؛ هنگی ئەو خوینا ئەو دبینیت ناهێتە هژمارتن خوینا چلكان، ئەگەر هوسا بیت دێ نڤێژا كەت و دێ یـا ب ڕۆژی ژی بـیت و ڕۆژییێن وێ د دروسـتن، بەلێ ئەگەر وی بچویكی شێوەیێ مرۆڤان گرتبیت، هنگی ئەو خوین دێ بیتە خوینا چلكان و یا دروست نابیت بۆ وێ ئەو نڤێژان بكەت، یان یا ب ڕۆژی بیت و بناخە د ڤی بابەتیدا ئەڤەیە ئەگەر ئەڤ بچویكێ هەنێ ببیتە مرۆڤ؛ هنگی دێ بیتە خوینا چلكان، ئەگەر نەببیتە مرۆڤ، ئەو خوین نـابیتە خـوینا چـلكان، ڤێجا ئەگەر ئەو خـوین دەركەڤت خـوینا چـلكان؛ هـنگی كـا چ ل سەر چـلكداران حەرامە، دێ ئەو ل سەر وێ ژی حەرام بیت و ئەگەر خوینا چلكان نەبیت، چ تشت ل سەر حەرام نابیت.

(پ 14) ئەگەر ژنــا ب دووگــيان د ڕۆژێن ڕەمەزانێدا خــوينێ بــبينيت، ئەرێ ئەڤە دێ چ كارتێكرنێ ل ڕۆژيبا وێ كەت يان نە؟

(ب 14) ئەگەر ژنێ يـان كچێ خـوينـا بێنڤێژيـيان ديـت، دێ ڕۆژيـيا وێ بەتال بيت. ژبەر گۆتنا پێغەمبەری (ﷺ) :

(أليس إذا حاضت لم تصل ولم تصوم)

ئانكو : (مانە ئەگەر ژن كەڤتە د بێنڤێژيياندا، ئەو نە نڤێژان دكەت و نە ڕۆژيیان دگريت). ڤێجا ژ بەر ڤێ چەندێ ئەم بێنڤێژيیان ژ وان تشتان د هژمێرين يێن ڕۆژی پێ دكەڤيت و چلك ژی هەروەسا، دەركەڤتنا خوينا بێنڤێژيیان و چلكان ڕۆژيیێ بەتال دكەت.

ئەگەر ژنا ب دووگيان د ڕۆژێن ڕەمەزانێدا خوينێ ببينيت، هنگی ئەگەر ئەو خــوينـ خــوينـا بێنڤێژيـيان بـيت، دێ وەكی وێ بـيت ئەوا نەيـا ب دووگيان دەمێ د كەڤيتە د بێنڤێژيياندا، ئانكو دێ ڕۆژی پێ بەتال بيت و ئەگەر ئەو خوين نە خوينا بێنڤێژيیان بيت، ڕۆژی پێ ناكەڤيت.

مانێ چێدبيت ژنا ب دووگيان ژی بكەڤيتە د بێنڤێژييياندا، ئەو ژی ب ڤی شێوەی ئەگەر دەمێ ژ نـوی ب دووگـيان بـووی خـويـنا بێنڤێژيـيان ژێ هشك نەبوو و وەكی هەر جار هەمی هەيڤا ل وەختێ خۆ خوين ديت، ئەڤە هـنگی دێ بـيتە خـويـنا بێنڤێژيـيان ل دويڤ گـۆتـنا دروسـتتر و دێ حـوكمێن بێنڤێژيیان بۆ وێ ژی هەبـن، بەلێ ئەگەر ل دەسـتپێكێ خـويـنا بێنڤێژيیان ژێ هـشك بوو و پاشی خوينەك ديت كو نە ئەو خوينە ئەوا هەر جار د ديت، هـنگی ڕۆژيیا وێ پێ نـاشكێت، چونكی ئەو ب خـويـنا بێنڤێژيیان ناهێتە هژمارتن.

(پ 15) ئەگەر ژن د دەمێ خۆ یێ بێنڤێژییاندا ڕۆژەكێ خوینێ ببینیت و ڕۆژا ب دویڤدا هەمییێ خـوینێ نەبـینیت، ئەرێ هـنگی ئەو دێ چ كەت؟

(ب 15) ئەوا ژ ڤی بـابەتی دیـار دبـیت ئەڤەیە كـو ئەو هـشكبوون و ئەو پاقژییا وێ د ناڤ ڕۆژێن بێنڤێژییێن خۆدا دیتی ، ئەو ڕۆژ ژی دێ هەر ژ ڕۆژێن بێنڤێژییێن وێ هێتە هـژمارتـن و دێ هەر د بێنڤێژییانـدا بیت. ل سەر ڤێ چەندێ دێ بێژین كو ئەو ژی وان هەمی تشتان ناكەت یێن كو چێنابیت د بێنڤێژییاندا بهێنە كرن و ل سەر مەزهەبێ ئیمامێ ئەحمەد و ل دویڤ گۆتنا هندەك زانایان ئەگەر ئەو هەر ڕۆژەكێ خوینێ ببینیت و ڕۆژەكێ نەبـینیت، ئەو ڕۆژا خـوینێ د بـینیت دێ بـیتە بێنڤێژی و ئەوا خـوینێ نەبینیت دێ بـیتە پاقـژی و دێ ڕۆژی و نڤێژێن خـۆ تێدا كەت، هەتا د بنە پازدە ڕۆژ ژ ڕۆژا پازدێ وێڤە ئەگەر هەر خوین دیت هنگی ئەو خوینا ژ ڕۆژا پازدێ وێڤە نابیتە خوینا بێنڤێژییان، بەلكی دێ بیتە خوینا نەساخییێ یان ئێشەكێ و دێ ڕۆژی و نڤێژێن خۆ كەت.

(پ 16) د ڕۆژێن دویماهیکێ ژ ڕۆژێن بێنڤێژیـیان و بەری پاقژبوونێ، ژن خوینێ نابینیت.

ئەرێ ئەو دشێت وێ ڕۆژێ یا ب ڕۆژی بیت یان نە و هێشتا وێ ئاڤا سپی نەدیتییە یان دێ چ کەت؟

(ب 16) ئەگەر ئەو یا هوسا بیت کو وەکی هندەك ژنان ل دویماهیکا بێنڤێژییێن خۆ ئاڤا سپی نەبینیت، هنگی دروستە ئەو یا ب ڕۆژی بیت، هەر گاڤەکا خوین هشك بوو، بەلێ ئەگەر ئەو یا وەسا بیت کو هەر جار ل دویماهیکێ ئەو ئاڤەکا سپی دبینیت، هنگی دڤێت ڕۆژی و نڤێژان نەکەت هەتا وێ ئاڤێ دبینیت پاشی دێ کەت.

(پ 17) ئەرێ دروستە ژنا د بێنڤێژیاندا یان یا چلكدار قورئانێ بخوینیت، چ بدانیتە پێش چاڤێن خۆ و بخوینیت یان ژی ژ بەر بخوینیت، ئەڤە ژی د ڕەوشێن پێدڤیدا، بۆ نموونە قوتابی بیت یان ژی ماموستا بیت؟

(ب 17) چ تێدا نینە ژنا دبێنڤێژییا دا یان یا چلكدار قورئانێ بخوینیت ئەگەر بۆ پێدڤیاتییێ بیت بۆ نموونە ژنەكە وانەیان ددەت و مامۆستایە، یان ژی ئێكە دێ ئەركێ خو یێ قورئانێ یێ ڕۆژانە خوینیت چ ب شەڤ بیت یان ژی ب ڕۆژ، بەلێ سەبارەت وێ خواندنا قورئانێ ئەوا مرۆڤ هندەك جارا دێ بێژیت كا دا بێهنەكێ قورئانێ بخوینم هەما بۆ خێر، ئەڤ خواندنا هوسا یا باشتر ئەوە نەخوینیت، چونكی گەلەك ژ زانایان یان ژی بەهرا پتر ژ وان وەسا دبینن كو نەیا دروستە ئەو ژنا د بێنڤێژییاندا بیت قورئانێ بخوینیت.

(پ 18) ئەگەر ژن ژ بێنڤێژییان پاقژ بوو، ئەرێ پێدڤییە ئەو جلكێن خۆ بگوهۆڕیت، بۆ زانین چ خوین ب جلكێن وێڤەنە بوویە؟

(ب 18) نەخێر ل سەر وێ نینە ئەو جلكێن خۆ بگوهۆڕیت، چونكی بێنڤێژی لەشێ مرۆڤی پیس ناكەت، بەلكی ب تنێ ئەگەر خوینا بێنڤێژییان بگەهیتە تشتەكی، هنگی ئەو تشت دێ پیس بیت، ژ بەر هندێ ژی پێغەمبەری (ﷺ) فەرمان ل ژنان كر كو ئەگەر خوینا بێنڤێژییان گەهشتە جلكێ وان، هنگی بلا وی جهێ خوین گەهشتییێ بشوون و پاشی ئەگەر بڤێت هەر ب وی جلكی نڤێژێ بكەن.

(پ 19) پرسیارکەرەك یێ پرسیار دکەت : ژنەکێ د رەمەزانێدا حەفت رۆژی خوارن، چونکی یا چلکدار بوو و ئەڤ رۆژێن وێ خوارین، پشتی هنگی بۆ خۆ نەگرتنەڤە هەتا رەمەزانا ب دویڤدا هاتی و حەفت رۆژێن دی ژی ژ رەمەزانا دووێ ب سەردا بوورین و ئەوێ هێشتا شیر ددا بچویکێ خۆ و رۆژییێن خۆ نەگرتنەڤە، چونکی د گۆت ئەز یا نەساخم، ڤێجا کا چ ل سەر وێیە ئەو بکەت، چونکی نێزیکە دێ رەمەزانا سێیێ ژی ب سەردا هێت؟ بەرسڤەکا ب مفا بدەنە مە خودێ خێرا هەوە بنڤیسیت؟

(ب 19) ئەگەر ژ راستا ژی وەکی وێ گۆتی ئەو یا نەساخ بیت و نەشێت رۆژییێت خۆ قەزا بکەت، هنگی کانێ ئەو کەنگی ساخ دبیت و شیان بۆ پەیدا دبن کو رۆژییێن خۆ بگریت، دێ هنگی گریت، بلا رەمەزانا دووێ ژی ب سەردا بهێت، چونکی وێ (عوزرا) هەی، بەلێ ئەگەر (عوزر) نەبیت و هەما ژ قەستا خو نەساخ بکەت و سستاهیێ بکەت، هنگی چێنابیت رۆژییێت خۆ ڤەهێلیت و قەزا نەکەت حەتا رەمەزانا دووێ ژی ب سەردا دهێت، عائیشا خودێ ژێ رازی بیت دبێژیت :

ڕۆژییێن ڕەمەزانێ دکەڤتنە سەر مـــن و مـــن نەدشێیا قەزا بـــکەم و بگرمەڤە حەتا هەیڤا شەعبانێ، ئانکو هەیڤەکێ بەری ڕەمەزانێ، ڤێجا ژ بەر هندێ ل سەر ڤێ ژنێیە بەرێ خو بدەتە خۆ، ئەگەر چ (عوزر) نەبن؛ هـنگی ئەو یـا گـونـنەهـکارە و ل سەر وێ پێدڤییە ئەو تەوبە بـکەت و بـزڤریـتە لایێ خـودێ و کـا چ ڕۆژی ل سەرن هەر زوی بـگریـت و قەزا بکەت و ئەگەر وێ (عوزر) هەبیت و یا نەساخ بیت؛ هـنگی چ ل سەر نینە ئەو سالەکێ دوو سالا ڤەهێلیت و نەگریت، چونکی عوزرا هەی و نە ب وێیە.

(پ 20) ئەگەر ژنەك دەمــژمێر ئێكێ پشــتی نیڤرو بۆ ﻧﻤــوونە كەڤتە د بێنڤێژییاندا و وێ هێشتا نڤێژا نیڤرو نەكرییە، ئەرێ باشە ئەڤ ژنا هەنێ پشتی پاقژ دبیت دێ وێ نڤێژا نیڤرو قەزا كەت یان نە؟

(ب 20) خیلاف یا د ڤی بابەتیدا هەی د ناڤبەرا زانایاندا، هندەك ژ وان دبێژن : ل سەر وێ نینە ئەو وێ نڤێژێ قەزا بكەت، چونكی وێ سستاهی نەكرییە و ئەو یا گونەهكار ژی نینە، چونكی هندی بانگێ ئێڤاری نەدەت چ دەمێ وێ بڤێت دروستە ئەو نڤێژا نیڤرو تێدا بكەت. هندەك زانایێن دی دبێژن : پێدڤییە پشتی ئەو پاقژ دبیت نڤێژا نیڤرو قەزا بكەت، چونكی ئەڤ ئاخڤتنا پێغەمبەری (ﷺ) یا گشتییە :

(من أدرك ركعة من الصلاة فقد أدرك الصلاة)

ئانكو : (هەر كەسەكێ ڕوكاعەتەكێ بگەهیتە نڤێژێ بەری دەمێ وێ ب دویماهیك بهێت، ئەڤە ئەو گەهشتە وێ نڤێژێ هەمییێ). بەلێ یا ساخلەمتر و پتر (ئیحتییات) تێدا هەی ئەڤەیە كو ئەو وێ نڤێژێ بو خۆ قەزا بكەتەڤە، چونكی نڤێژەكا ب تنێیە و چ زەحمەت تێدا نینە.

(پ 21) ئەگەر ژنا ب دووگیان ڕۆژەکێ یان دوو ڕۆژا بەری بچویکێ خۆ ب دانیت هندەك خوین دیت، ئەرێ ژ بەر هندێ دێ ڕۆژی و نڤێژان هێلیت یان نە؟

(ب 21) ئەگەر ژنا ب دووگیان ب ئێك دوو ڕۆژەکا بەری بچویکێ خۆ بدانیت خوین دیت و دەمێ ئەڤ خوینە هاتییە خوارێ ئێشان ژی د گەل بوو، هنگی ئەو دێ بیتە خوینا چلکان، ژ بەر هندێ ژی ڕۆژی و نڤێژان ناکەت.

ئەگەر ئێشان د گەل نەبیت، هنگی ئەو خوینەکا پویچە و چ حسێب بۆ ناهێتە کرن و دێ هەر ڕۆژی و نڤێژێن خۆ کەت.

(پ 22) بۆچـوونـا تە چـییە ئەگەر ژن وان حەبـا بخۆت یێن نەهێلن ئەو بـكەڤیتە د بێنڤێژییاندا دا كو ئەو ژی د گەل خەلكی یا ب ڕۆژی بیت ل ڕەمەزانێ؟

(ب 22) ئەز ئەوان ژ ڤێ چەنـدێ هشـیار دكەم و وان ژێ د دەمە پـاش، چـونكی ئەڤان حەبێن هەنێ زیـانەكـا مەزن یـا هەی، ئەڤە ژی ب ڕێكا نۆژداران بۆ من یا دیار بووی و دڤێت ئەم بێژینە ژنان : ئەڤە تشتەكە خـودێ یێ ل سەر كچێن ئـادەمـی نڤیسی، ڤێجا تـو یـا ڕازیـبە ب وێ یـا خـودێ بۆ تە نڤیسی و یـا ب ڕۆژیـبە ئەگەر چ ڕێگر نەبـن، بەلێ ئەگەر ڕێگرەك هەبوو (بۆ نموونە بێنڤێژی) هنگی تو ڕۆژییان نەگرە و یا ڕازیبە ب قەدەرا خودایێ مەزن.

(پ 23) پرسیارکەر دبێژیت : ژنەك یا هەی چلکێن وێ ب دویماهیك هاتن و پاقژ بوو، بەلێ پشتی هنگی ب دوو هەیڤان هندەك چپکێن بچویك یێن خوینێ دیتن، باشە ئەڤە ڕۆژیا بخۆت و نڤێژان نەکەت؟ یان ژی چ بکەت؟

(ب 23) ئاریشەیێن ژنان د بێنڤێژی و چلکاندا دەریایەکە چ لێڤ بۆ نینن، ئێك ژ ئەگەرێن ڤان ئاریشەیان ژی بکارئینانا ئەوان حەبکانە یێن کو نەهێلن ژن دووگیان ببیت یان نەهێلن ژن بکەڤیتە د بێنڤێژییاندا، بەری نوکە خەلکی ئەڤ هەمی ئاریشەیە نەبوون، ڕاستە ئاریشە هەر هەبووینە، هەر ژ هنارتنا پێغەمبەری (ﷺ) ، بەلکی ژ وێ ڕۆژا کو ژن هەی حەتا ئەڤرو بەردەوام ئاریشە هەبووینە، بەلێ یا ب ڤی شێوەیێ هوسا بەربەلاڤ کو مرۆڤ دمینیتە حێبەتی د چارەسەرکرنا ئاریشەیێن واندا، ب ڕاستی ئەڤ تشتە جهێ داخێیە،

بەلێ پا بناخە ئەڤەیە ئەگەر ژن پاقژ بوو و ب دروستی زانی کو یا ژ بێنڤێژی و چلکان پاقژ بووی و مەرەما من دەمێ ئاڤا سپی دیت کو ئەو ژی ئاڤەکە ژن دزانن ڤێجا پشتی ڤێ پاقژبوونێ ئاڤا شێلی ببینیت یان یا زەر یان ژی چیپکەکێ یان ژی تەڕاتییەکێ، ئەڤە هەمی نە بێنڤێژینە و دێ ڕۆژی و نڤێژێن خۆ کەت، هەروەسا دروستە زەلامێ وێ ژی بهێتە نڤینا وێ.

أم عگیە دبێژیت : (كُنا لا نعد الصفره والكدره شيئاً)

ئانکو : (پشتی ئەم پاقژ د بووین، مە ئاڤا زەر و یا شێلی (ئانکو یا قەهوەیی) ب چ حسێب نەدکر).

[أخرجه البخاري، وزاد أبو داود بعد الگهر وسنده صحيح].

ڤێجا ل سەر ڤێ چەندێ ئەم دێ بێژین : پشتی ب دروستاهی ژن پاقژ دبیت، هەر تشتەك ژ ڤانە ڕویبدەت، چ زیانا خۆ نینە و ئەڤ ژنا هەنێ دێ هەر ڕۆژی و نڤێژێن خۆ کەت و دێ یا حەلال بیت بۆ زەلامێ وێ ژی کو بهێتە نڤینا وێ.

بەلێ پا دڤێت ژن لەزێ نەکەت حەتا ب دروستاهی دزانیت کو یا پاقژ بووی پاشي، چونکی هندەك ژن هەنە دەمێ خوین هشك دبیت، بلەز دێ چیت سەرێ خو شوت بەری ب دروستاهی پاقژ ببیت یان ئاڤا سپی ببینیت، ژ بەر ڤێ چەندێ ژی ژنێن صەحابییان پەمبویەکێ هندەك خوین پێڤە فرێدکرە دەڤ دەیکا ئیمانداران عائیشایێ خودێ ژێ ڕازی بیت، ئەو ژی دا بێژیتە وان: لەزێ نەکەن حەتا هوین ئاڤا سپی نەبینن.

(پ 24) د شەڤێن ڕەمەزانێدا کـیژ ژ ڤانە ب خێرتــرە بۆ ژنێ : نڤێژان ل مـالا خۆ بـکەت یـان ژێ ل مـزگەفتێ، ب تـایـبەتی ئەگەر وان مـزگەفـتان شیرەت و وانەیێن ب مفا ژێ تێدا بهێنە خواندن، شیرەتا تە چییە بۆ وان ژنێن نڤێژێن خۆ ل مزگەفتان دکەن؟

(ب 24) یــا بــاشــتر ئەوە ل مــالا خۆ نڤێژا بــکەت، ژ بەر کـو گـۆتـنـا پێغەمبەری (ﷺ) یا گشتییە : (وبیوتهن خیر لهن)

ئانکو : (و مالێن وان بۆ وان بخێرترن). و چونکی گەلەك جاران دەرکەڤتنا ژنان فتنە ژێ چێدبن، ئەگەر ژن ل مالا خۆ نڤێژێ بـکەت باشترە بۆ وێ کـو بـچیتە مـزگەفتێ نڤێژێ بـکەت. سەبـارەت شـیرەت و وانەیـان، ئەو د شێت ب ڕێکا کاسێت و دەنگان ب وان شیرەتان ب دەست خۆڤە بینیت و شیرەتا من بو وان ژنێن دچنە مزگەفتێ نڤێژا خۆ دکەن ئەڤەیە دەمێ ئەو دەردکەڤن، بلا د بێستارە نەبن و خو نەخەملینن و بێهنێن خۆش ل خۆ نەکەن.

(پ 25) حـوکمێ وێ چـییە ئەگەر ژن د ڕۆژێن ڕەمەزانێدا یـا ب ڕۆژی بیت و تام بکەتە خوارنێ، بۆ نموونە کا ئەو خوارن یا ب خوێیە یان نە؟

(ب 25) چ تێدا نـینە ، چـونکی پێدڤیاتی یـا پێ هەیی ، بەلێ دڤێت ئەو تشتێ وێ تام کرییێ تف بکەت و نەچیتە خوارێ.

(پ 26) ئەڤە ژنەکە ل دەسـتپێکا دووگـیانـییا وێ ڕویـدانەکـا ب سەری هاتی و پشتی گەلەك خوین ژێ چووی بـچویکێ وێ یێ ژ بەر چوویی، ئەرێ دروستە بۆ وێ کو ئەو ڕۆژییا خۆ بـخوت یان ژی دێ ڕۆژییا خۆ بەردەوام کەت، ئەگەر ڕۆژییا خۆ خوار دێ یا گونەهکار بیت یان نە؟

(ب 26) ئەم دێ بێژین: ژنا ب دووگیان ناکەڤیتە د بێنڤێژییاندا کا چەوا إمام ئەحمەدی گوتی : "ژن دێ ب وێ چەندێ زانیت کو یا ب دووگیانە دەمێ نە کەڤیتە د بێنڤێژییاندا".

و بێنڤێژی چاوا زانا دبێژن خودێ ژ بەر حیکمەتەکێ یا چێکری : دا ببیتە خـــوارن بۆ زاروکی د زکێ دەیکێدا، هەر گـــاڤا ژن ب دووگـــیان کەڤت، هـــنگی نـــاکەڤیتە د بێنڤێژیـــانـــدا، بەلێ هـــندەك ژن کـــا چـــاوا بەری ب دووگیان ببن دکەڤتنە د بێنڤێژیاندا، ئاها وەسا پشتی ب دووگیان ژی دبن هەر دکەڤنە تێدا، ئەڤا هوسا دێ بێژین بێنڤێژییێن وێ د دروستن، چـــونکی ئەڤ بێنڤێژیـــیە د بەردەوامـــن د گەل وێ و ب دووگـــیانییێ کـــارتێکرن لێ نەبـــوویە، ڤێجا ئەگەر ئێکا نە یـــا ب دووگـــیان ب کەڤیتە د بێنڤێژیاندا، کا ئەو چ تشتێ چێنابیت ئەو بکەت؛ ئاها هوسا ئەگەر ئەڤە ژی بـکەڤیتێ دێ یـا وەسـا بیت، و کـا دێ چ ل سەر یا دی واجب بیت؛ دێ ل سەر ڤێ ژی واجب بیت و کا دێ چ ل سەر یا دی ڕابیت؛ دێ ل سەر ڤێ ژی ڕابـیت. هەر چـــاوا بـــیت ئەو خـــوینـا ژ ژنـــا ب دووگـــیان دەردکەڤیت دوو جۆرن : جۆرێ ئێکێ دێ بێژینێ ئەڤە خـــویـــنا بێنڤێژیـیایە، چـونکی ئەڤ خـوینە هەر ل دەسـتپێکا دووگیانییێ د گەل بـوو، کـا چاوا بەری هـنگی هەي، ڕامانا وێ دووگیانییێ چ کـارتێکرن لێ نەکرییە، ڤێجا دێ بیتە بێنڤێژی،

جۆرێ دوویێ : دێ بێژینێ ئەڤە خوینەکا دییە ژ ئەگەرێ ڕویدانەکێ یان هەلـگرتـنا تشـتەکێ گـران یـا ژ ڤێ ژنێ دەرکەڤتی یـان ژی ل ئەردەکێ کەڤتبیت، ئەڤە نە خـویـنا بێنڤێژیـیایە، بەلکی ئەڤە خـویـنەکە یـا ژ دەمارەکێ دهێت، ڤێجا ئەگەر هوسا بیت ئەو دێ ڕۆژیێن خو گریت و نڤێژێن خۆ کەت، بەلکی کـا ئەوێن پـاقـژ چ بۆ وان هەیە؛ بۆ وێ ژی دێ هەبـیت، بەلێ ئەگەر ب ئەگەرێ ڤێ ڕویـدانێ ئەو زارۆکێ د زکێ وێدا ژبەر چـوو؛ ئەڤە هـنگی کـا چـاوا زانـا دبێژن ئەگەر ئەڤ زارۆکێ هەنێ دەرکەڤت و شێوەیێ مـرۆڤان یێ گـرتی و یێ بـوویە مـرۆڤ؛ ئەڤە ئەو خوینا پشتی هنگی دهێت دێ بیتە خوینا چلکان و ژن ڕۆژی و نڤێژان ناکەت و هەڤژینێ وێ ژی ناچیتە نڤینا وێ هەتا پاقژ دبیت، ئەگەر ئەو زارۆکێ ژ بەر چـــووی دەرکەڤت بەلێ هێشتا نەبـــوویە مــــرۆڤ و سەروبەرێ مرۆڤان نەگرتییە؛ هـنگی ئەو خـویـن نـابیتە خـویـنا چلکان، بەلکی خـویـنەکـا پـویـچە و ژن دێ ڕۆژی و نڤێژێن خۆ کەت، و مـرۆڤێت خـــودان زانـــینن دبێژن : کێمتریـــن دەم کـــو ئەو زارۆکی هێشتا د زکێ دەیکێدا سەروبەرێ مرۆڤان بگریت ئەوە کو هەشتێ و ئێك ڕۆژ ب سەر چێبوونا ویڤە بچن.

زارۆك د زكێ دەیكێدا چاوا عەبدولڵاهێ كورێ مەسعوودی دبێژیت: پێغەمبەرێ خودێ (ﷺ) گۆتە مە و ئەو یێ ڕاستگوویە و ئەو وی تشتێ بۆ وی دهێت ڕاست دەر دئێخیت گۆت: (إن أحدكم يجمع فى بگن أمه أربعين يوماً، پم يكون علقه مپل ژلك، پم يكون مچغه مپل ژلك، پم يبعپ إليه الملك ويؤمر بأربع كلمات، فيكتب رزقه، وأجله، وعمله، وشقى أو سعيد)

ئانكو : (ئێك ژ هەوە چل ڕۆژان دێ د زكێ دەیكا خۆ دا دلۆپەكا ئاڤێ بیت - ئاڤا زەلامی ئەوا د مالبچویكێ ژنێدا ژێك ڤەبوی، خودێ دێ كۆمكەت و كەتە دلۆپەك - ، پاشی دێ بیتە خوین و چل ڕۆژان دێ یێ هوسا بیت، پاشی دێ بیتە پارچەیەكا گوشتی و چل ڕۆژان دێ یێ هوسا بیت، پاشی خودایێ مەزن دێ مەلائیكەتەكێ فرێكەتە دەڤ وی و دێ فەرمان لێ هێتە كرن كو چوار پەیڤان بنڤیسیت، ڕزقێ وی بنڤیسیت و كادێ كەنگی مریت و كار و كریارێن وی و كا جەهنەمییە یان ژی بحەشتییە). ژ بەر هندێ چێنابیت بەری هنگی شێوەیێ مرۆڤان لێ دیار ببیت و بەهرا پتر بەری نوت ڕۆژ بچن سەروبەرێ مرۆڤان لێ دیار نابیت، كا چەوا هندەك ژ خودانێن زانینێ دبێژن.

(پ 27) ئەز ژنەكم بەری سالەكێ زارۆكێ من دەمێ بوویە سێ هەیڤ ژبەر من چوو و من نڤێژ نەكرن هەتا ئەز پاقژ بوویم، بەلێ هندەكا گۆتە من دڤێت تە نڤێژێن خۆ هەر كربان، ڤێجا ئەز چ بكەم و ئەز ب دروستی نزانم كا ئەو چەند ڕۆژبوون من تێدا نڤێژ نەدكرن؟

(ب 27) یا دیار ل دەڤ زانایان ئەڤەیە كو ئەگەر زارۆكێ ژنێ بۆ سێ هەیڤ و پاشی ژ بەر چوو، هنگی ئەو نڤێژان ناكەت، چونكی ئەگەر زارۆك ژ بەر ژنێ چوو و وی زارۆكی شێوەیێ مرۆڤان گرتبیت و ببیتە مرۆڤ؛ هنگی ئەو خوینا پشتی هنگی دەردكەڤیت دێ بیتە خوینا چلكان و نڤێژان ناكەت، زانا دبێژن : چێدبیت ئەو زارۆكێ د زكێ دەیكێدا شێوەیێ مرۆڤان بگریت ئەگەر هەشتێ و ئێك ڕۆژ ب سەر چێبوونا ویڤە بوورین، و هەشتێ و ئێك ڕۆژ كێمترن ژ سێ هەیڤان، ئەڤ ژنا هەنێ ل سەر وێیە بیرا خۆ بینیت ئەگەر زارۆكێ وێ بەری هەشتێ و ئێك ڕۆژا ژبەر چووبیت، هنگی ئەو نڤێژێن نەكری دێ كەتەڤە و ئەگەر ئەو نەزانیت كا چەند ڕۆژان نڤێژ نەكرینە، هنگی دێ حسێب كەت و دێ بەرێخودەتێ كا هزرا وێ بارا پتر دبێژیت چەند ڕۆژ بوون، دێ هند ڕۆژان دانیت و وان نڤێژان دێ كەت.

(پ 28) ژنەك یا پرسیار دکەت دبێژیت : هەر ژ وێ ڕۆژا ڕۆژی ل سەر فەرز بـووی یـا ڕۆژیێن خۆ یێن ڕەمەزانێ دگـریـت، ب تنێ وان ڕۆژان دخوت دەمێ دکەڤیتە د بێنڤێژییاندا، بەلێ جارەکا دی ناگریتەڤە و ژ بەر کو ئەو نزانیت کا ئەو ڕۆژێن وێ خوارین هەتا نوکە دێ بنە چەند ڕۆژ، ڤێجا ئەو داخواز دکەت کو ڕێك بۆ بهێتە گۆتن کا نوکە چ واجبە ل سەر وێ ئەو بکەت؟

(ب 28) ب ڕاسـتی جهێ داخێیە ئەڤ تشـتێن هـوسـا د نـاڤ ژنێن باوەرداردا ڕویبدەن، ئەڤ هێلانا هەنێ ئانکو قەزا نەکرنا وان ڕۆژییایە یێن کـو فەڕزە ل سەر وێ قەزا بـکەت ژ نەزانین ڤەیە یـان ژی ژ خەمسارییا وێیە و هەردوو ژی کارەساتن، چونکی دەرمانێ نەزانینێ زانین و پرسیارە، بەلێ دەرمانێ خەمسارییێ تەقوا خودێیە عزوجل - و کو مرۆڤ ب زانیت کو خودێ بەردەوام مرۆڤی دبینیت و ئاگەه ژ مە هەیە و مرۆڤ ژ سزایێ وی ب ترسیت و یێ بلەز بیت بۆ وی تشتێ ئەو ژێ ڕازی،

ڤێجا ل سەر ڤێ ژنێیە تەوبە بکەت ژ وی تشتێ وێ کری و داخوازا ژێبرنا گـونەهـان بۆ خۆ ژ خـودێ بـکەت، وان ڕۆژان بـینیتە بیرا خۆ یێن وێ خـوارین کـا چەنـدن و ل دویڤ شـیانێن خۆ بۆ خۆ بـگریـتەڤە، ب ڤێ چەنـدێ دێ ڤی بـاری ل سەر ملێن خۆ ڕاکەت و ئەم هـیڤی دکەیـن کـو خودێ تەوبا وێ قەبویل بکەت.

(پ 29) پـرسـیارکەرەك یـا دبێژیت : ئەگەر نڤێژ بـوو، پشـتی هـنگی ژن کەڤتە د بێنڤێژیـانـدا، ئەرێ حـوکمێ وێ چـییە؟ و ئەرێ پێدڤییە ل سەر وێ دەمێ ئەو پاقژ دبیت ئەو وێ نڤێژێ قەزا بکەتەڤە؟ هەروەسا حوکم دێ یێ چاوا بیت ئەگەر بەری نڤێژ بچیت ژن ژ بێنڤێژیان پاقژبوو؟

(ب 29) یـا ئێکێ: ئەگەر پشـتی نڤێژ بـووی ژن کەڤتە د بێنڤێژیـانـدا، هـنگی ل سەر وێ واجبە دەمێ پاقژ د بیت ئەو وێ نڤێژێ قەزا بکەت، ئەڤە ژی ژ بەر گۆتنا پێغەمبەری (ﷺ) دەمێ د بێژیت :

(من أدرك ركعه من الصلاه فقد أدرك الصلاة)

ئانكو : (ئەگەر ئێك گەهشت ڕوكاعەتەكێ ژ نڤێژەكێ بكەت بەری ئەو نڤێژ بــچیت، ئەڤە ئەو گەهشـــتە وێ نڤێژێ هەمیێ) ڤێجا ئەگەر ژن گەهشتە نڤێژێ، بلا ئەگەر ئەو هندی دەمێ كرنا ڕوكاعەتەكێ ژی بیت كـو ئەو نڤێژ بـووی و پـاشی ئێكسەر ئەو ژن كەڤتە د بێنڤێژیـانـدا بەری ئەو وێ نڤێژێ بــكەت، هــنگی دەمێ ئەو پــاقــژ دبــیت دێ وێ نڤێژێ كەتەڤە .

یا دووێ : ئەگەر ژن بەری نڤێژ بچیت پاقژ بوو، هنگی دڤێت ئەو وێ نڤێژێ بكەت، بۆ نموونە ئەو كەڤتە د بێنڤێژییاندا بەری ڕۆژ بهەلێت ب هــندی دەمێ كـرنــا ڕوكــاعەتەكێ، هــنگی واجــبە ل سەر وێ ئەو نڤێژا سـپێدێ بـكەت، و ئەگەر ئەو پـاقـژ بـوو بەری ڕۆژ ئـاڤا ببیت ب هـندی دەمێ كـرنــا ڕوكــاعەتەكێ، دڤێت ئەو نڤێژا ئێڤاری بـكەت، و ئەگەر ئەو پاقژ بوو بەری شەڤ ب نیڤی ببیت ب هندی دەمێ كرنا ڕوكاعەتەكێ، هنگی دڤێت ئەو نڤێژا عەیشا بكەت، و ئەگەر ئەو پاقژ بوو پشتی شەڤ ب نیڤی بووی، هنگی واجب نینە ل سەر وێ ئەو نڤێژا عەیشا بكەت و ل سەر وێیە ئەو نڤێژا سپێدێ بكەت ئەگەر دەمێ وێ هات،

خودێ دبێژيت :﴿ فَإِذَا ٱطۡمَأۡنَنتُمۡ فَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَۚ إِنَّ ٱلصَّلَوٰةَ كَانَتۡ عَلَى ٱلۡمُؤۡمِنِينَ كِتَٰبٗا مَّوۡقُوتٗا ﴾ [النساء: 103]

ئانكو : (ئەگەر ترس نەما ، هوين ب دروستاهى نڤێژێ بكەن، هنديكە نڤێژە ئەو فەرزەكا دەمدارە ل سەر باوەرداران) ئانكو دەمێ نڤێژێ يێ ڤەبرييە و دياركرييە و دروست نينە بۆ مرۆڤى نڤێژێ ژ دەمێ وێ دەربێخيت، هەروەسا چێنابيت بەرى دەمێ وێ بكەت .

(پ 30) من نڤێژ دكر و ئەز كەفتمە د بێنڤێژيياندا، كا ئەز چبكەم؟ و دەمێ ئەز پاقژ دبم ئەو نڤێژێن من د بێنڤێژيياندا نەكرين، ئەرێ باشە ئەز وان قەزا بكەمەڤە؟

(ب 30) ئەگەر نڤێژ بوو و ژن كەڤتە د بێنڤێژيياندا، بۆ نموونە نيڤ دەمژمێرێ پشتێ رۆژ ژ نيڤەكا ئەسمانى خوار بووى (ئانكو نڤێژا نيڤرو بووى) پاشى كەڤتە د بێنڤێژيياندا،

هـنگی دەمێ ئەو پـاقـژ دبـیت دێ وێ نڤێژێ کەت، چـونکی ئەو نیڤ دەمژمێرە ئەو نڤێژ بووی و ئەوا پاقژ، ئەڤە ژی ژ بەر گۆتنا خودێ :

[إِنَّ الصَّلاه كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَاباً مَوْقُوتاً ﴾ [النساء: 103]

ئانکو : (هندی کو نڤێژە ئەو فەرزەکا دەمدارە ل سەر باوەرداران).

و ئەو نڤێژێن ل دەمێ بێنڤێژییاندا وێ نەکرین، جارەکا دی قەزا ناکەت، ژ بەر وێ فەرمـــوودەیـــا دریژ ئەوا پێغەمـــبەری (ﷺ) تێدا گۆتی :

(أليست إذا حاضت لم تصل ولم تصوم)

ئـانـکو : (مـانە ئەگەر ژن کەڤتە د بێنڤێژیـیانـدا، نە نڤێژان دکەت و نە ڕۆژیـیان دگـریـت) و زانـا هەمـی د ئێکدەنـگن کـو ئەو نڤێژێن ژنێ د بێنڤێژییـانـدا نەکـریـن، جارەکـا دی قەزا نـاکەت، بەلێ ئەگەر بەری نڤێژ بـچیت پـاقـژ بـوو، هـنگی ئەو دێ وێ نڤێژێ کەت د وی دەمێ ئەو تێدا پاقژ بووی، ئەڤە ژی ژ بەر گۆتنا پێغەمبەری (ﷺ) :

(من أدرك ركعه من العصر قبل أن تغرب الشمس فقد أدرك العصر)

ئـانـكو : (هەر كەسەكێ بـگەهـیتە ئێك ڕوكـاعەت ژ نڤێژا ئێڤاری بەری ڕۆژ ئـاڤا بـبیت، ئەڤە ئەو گەهشـتە نڤێژا ئێڤاری)، ئەگەر تـو ل دەمێ ئێڤاری پاقژ بووی و هێشتا یا مای كو ڕۆژ ئاڤا ببیت، دێ نڤێژا ئێڤاری كەی، یـان بەری هەلاتـنا ڕۆژێ تـو پـاقـژ بـوی و هێشتا هـندی كـرنـا ڕوكاعەتەكێ یا مای كو ڕۆژ بهەلێت، هنگی دێ نڤێژا سپێدێ كەی.

(پ 31) ئەڤە كەسەكە یێ دبێژیـت : مـن دەیـكەكـا هەی ژییێ وێ 65 سـالە و ئەڤە نێزیكی 19 سـالایە ئەوێ زارۆك نەبـوویـنە، و نـوكە ئەڤە نێزیكی سێ سالە خوینبەربوون یا بۆ چێبووی ئانكو خوینێ دبینیت، و چێدبیت ئەڤە نەخوشییەك بیت هاتبیتێ د ڤی دەمیدا، ڤێجا ژ بەر كو نێزیـكە دێ هەیڤا ڕۆژیـیا هێت كـا شـیرەتـا هەوە بۆ مە چـییە ئەم چ بكەین؟ و كا بێ زەحمەت یێن وەكی وێ دێ چاوا سەرەدەرییێ كەن؟

(ب 31) ییێن وەکی ڤێ ژنێ ئەوێن بەردەاوم خوینێ دبینن حوکمێ وێ ئەوە بەری ئەڤ ئێشە ل دەڤ پەیدا بیت کو خوینێ بەردەوام ببینیت کا ئەو چەند ڕۆژا دکەڤتە د بێنڤێژییاندا، دێ هند ڕۆژا ڕوینیتە خوارێ و ڕۆژی و نڤێژان ناکەت، بۆ نموونە ئەگەر ئەو سەرێ هەمی هەیڤا شەش ڕۆژا دکەڤتە د بێنڤێژییاندا، هنگی ژ ویرێ ویڤە ئەو هەمی سەرێن هەیڤا شەش ڕۆژان دێ ڕوینیتە خوار و نڤێژ و ڕۆژییان ناکەت، و دەمێ شەش ڕۆژ بوورین، دێ سەرێ خۆ شووت و نڤێژ و ڕۆژیێن خۆ کەت، ڤێجا ئەڤێن هوسا و یێن وەکی وێ کا دێ چاوا نڤێژا کەن؟ دێ ب ڤی شێوەی بیت: ل دەستپێکێ دەمێ بانگ هاتەدان (و دڤێت پشتی بانگی ڤێ چەندێ بکەت نەکو بەری بانگی) دێ عەورەتێ خۆ باش شووت و گریدەت و پاشی دێ دەستنڤێژێ شووت، هەوەسا ئەگەر وێ ڤیا نە ل دەمێن نڤێژێن فەرز بەلکی ل دەمەکێ دی بۆ خۆ سوننەتان بکەت، بۆ نموونە نڤێژێن شەڤێ دێ؛ هنگی هەر دەستنڤێژەکا نوی ب ڤی شێوەی دێ بۆ گریت.

ئەو ژنـا د ڤێ ڕەوشێدا بـيت؛ دروسـتە بـو وێ ئەو نڤێژا نيڤرو و ئێڤارى پێكڤە بكەت و يا مەغرەب و عەيشا ژى پێكڤە بكەت دا بارێ وێ سڤك بيت، و دا ل دەمێ ڤى تشتێ هەنێ دكەت جارەكێ بكەت و دوو نڤێژا پێ بـكەت، جـارەكێ بۆ هەردوو نڤێژێن نيڤرو و ئێڤارى و جـارەكێ بـو هەردوو نڤێژێن مەغرەب و عەيشا، جارەكێ ژى بو نڤێژا سپێدێ، ئەڤە ل جهێ ڤێ چەنـدێ پێنج جاران بكەت دێ سێ جاران كەت و دێ جارەكا دى دووبـارەكەم و بێژمەڤە كـو دەمێ وێ دڤێت دەسـتنڤێژێ بـشووت، دەستپێكێ دێ عەورەتێ خۆ شووت، پاشى دێ ب پاتەيەكێ ئان تشتەكێ وەكى وى (حەفـازەيەكێ) گـرێدەت دا خـوين كێم دەركەڤيت، پاشى دێ دەسـتنڤێژێ شـووت و دێ نڤێژێ كەت، نڤێژا نيڤرو چـار ڕوكـاعەت و يـا ئێڤارى چـار ڕوكـاعەت و يـا مەغەرەب سێ ڕوكـاعەت و يـا عەيـشا چـار ڕوكاعەت و يا سپێدێ دوو ڕوكاعەت.

ئانکو بۆ وێ دروست نینه ئەو نڤێژێن خو بێت چار ڕوکاعەتی بکەتە دوو ڕوکاعەت، وەکی هندەك مرۆڤێن سادە هزر دکەن، بەلێ دروستە بو وێ نڤێژێن خۆ کۆمبکەت، نیڤرو و ئێڤاری پێکڤە، ڤێجا چ یا ئێڤاری بینیتە سەر یا نیڤرو یان یا نیڤرو ببەتە سەر یا ئێڤاری و مەغرەب و عەیشا ژی پێکڤە، ڤێجا چ یا عەیشا بینیتە سەر یا مەغرەب یان یا مەغرەب ببەتە سەر یا عەیشا، ئەگەر ڤیا بۆ خۆ سونەتێن ڕەواتب ژی ب ڤێ دەستنڤێژێ بکەت، هنگی دروستە و چ ل سەر نینە.

(پ 32) ئەرێ باشە چاوایە ئەگەر ژن د بێنڤێژیاندا بیت و بچیتە د مزگەفتا حەرامدا ل مەککەهێ، داکو گوهداریا فەرموودە و گۆتاران بکەت؟

(ب 32) چێنابیت ژنا د بێنڤێژیاندا بمینیتە د مزگەفتا حەرام و هەمی مزگەفتێن دیدا، بەلێ چێدبیت ئەو د مزگەفتێڕا ببوریت و ئەگەر شولەك هەبیت بقەتینیت و بچیت، هەروەکی پێغەمبەری (ﷺ) گۆتییە عائیشایێ : هەرە سوجادێ بینە ئەوێ گۆت : سوجادەیا د مزگەفتێڤە و ئەز یا د بێنڤێژیاندا، پێغەمبەری (ﷺ) گۆتێ :" بێنڤێژیا تە نە د ناڤ دەستێ تە دایە".

ئەگەر ژن د مزگەفتێڕا بووری و ئەو یا پشت ڕاستە کو چ خوین ژێ ناکەڤیتە د مزگەفتێڤە؛ هنگی دروستە، بەلێ ئەگەر وێ ڤیا بچیتە د مزگەفتێڤە و ڕوینیتە خوارێ؛ هنگی ئەڤە چێنابیت. بەلگە ل سەر ڤێ چەندێ پێغەمبەرێ خودێ (ﷺ) فەرمان ل ژنا کر کو بهێنە نڤێژا جەژنێ و گۆتە هەمی ژنا هەتا ئەوێن ل پشت پەردا و هێشتا شوی نەکری و ئەوێن د بێنڤێژییان ژیدا، بەلێ پێغەمبەری (ﷺ) فەرمان ل وان ژنێن د بێنڤێژیاندا کر کو نەهێنە د ناڤ جهێ نڤێژێدا، بەلکی ژ دەرڤەی وی جهی بمینن، ئەڤە بۆ بەلگە کو ژنا د بێنڤێژیاندا بیت، چێنابیت بمینیتە د مزگەفتێڤە بۆ گوهدارییا گۆتارێ یان یا وانەیەکا ئایینی یان یا فەرموودەیان.

(هندەك حوكمێن گرێدایی پاقژییێ د نڤێژێدا)

(پ 33) ئەرێ ئەو تشتێ ژ ژنێ دهێتە خوارێ یێ پاقژە یان یێ پیسە، چ ئەڤ تشتە یێ سپی بیت یان ژی یێ زەر بیت؟ ئەرێ دەستنڤێژ پێ دكەڤیت یان نە و بۆ زانین بەردەوام دهێتە خوارێ؟ ئەگەر ئەو هندەك جاران بهێتە خوار و نە هەمی جاران، ب تایبەتی پتریا ژنان، نەخاسمە ئەوێن خواندەڤان ئەڤێ چەندێ ب تەراتییەكا سروشتی د هژمێرن و دبێژن ئەڤە ناخوازیتە هندێ كو دەستنڤێژێ بشووت، باشە حوكمێ ڤێ چییە؟

(ب 33) پشتی من دویڤچوون كری، بۆ من دیار بوو كو ئەو تشتێ ژ ژنێ دەردكەڤیت ئەگەر ژ جهێ دەستئاڤا زراڤ دەرنەكەڤیت، بەلكی ژ رەحمێ وێ دەردكەڤیت ئەو یێ پاقژە ، بەلێ دەستنڤێژا وێ هەر پێ دكەڤیت بلا یێ پاقژ ژی بیت، چونكی مەرج نینە ئەو تشتێ دەستنڤێژ پێ دكەڤیت یێ پیس بیت،

بۆ نموونە دەمێ هەوا ژ پاشییا کەسەکی دەردکەڤیت د گەل کو چ قەبارە ژی نینە، بەلێ هەر دەستنڤێژ پێ دکەڤیت، ژ بەر هندێ ژی دێ بێژین: ئەگەر ژ ژنێ دەرکەڤت و ئەو یـــا ب دەســـتنڤێژ بـــیت؛ هـــنگی دێ دەستنڤێژا وێ کەڤیت پێدڤییە بگریتەڤە.

بـەلێ ئـەگـەر ئـەڤ چـەنـدە یا بـەردەوام بیت؛ هنگی دەسـتنڤێژ پێ ناکەڤیت، بەلێ بۆ هەمی نڤێژان چ گاڤا بانگ بۆ نڤێژێ هاتە دان ئانکو دەمێ وێ هات دێ دەستنڤێژێ گریت و ب وێ دەستنڤێژێ دێ فەڕزا خۆ کەت و دێ سوننەتان ژی پێ کەت و دێ قورئانێ ژی خوینیت و ئەو تشـتێ وێ بڤێت دێ پێ کـەت، ئـەڤە ژی هـەروەکی زانـا ڤێ چـەنـدێ دبێژن بۆ وی کەسێ بەردەوام چیکێن میزێ ژێ بهێن. ئەڤە حوکمێ وی تشتییە یێ ژ وێ دهێتە خوار، ژ لایێ پاقژییێڤە یێ پاقژە، بەلێ ژ لایێ دەسـتنڤێژکـەڤتنێڤە دەسـتنڤێژ پێ دکـەڤیت، ژ بلی هـندێ ئـەگـەر یێ بــەردەوام بیت، ئــەگــەر بــەردەوام و هــەمی گــاڤا ژێ بهێت؛ هنگی دەستنڤێژ پێ ناکەڤیت، بەلێ پێدڤییە ل سەر ژنێ دەستنڤێژێ بۆ نڤێژێ نەگریت هەتا بانگ نەهێتە دان و خۆ بپێچیت.

بەلێ ئەگەر هەمی دەمان نەهێت و یا هوسایە کو ل دەمێن نڤێژان ڕادوەستیت، هنگی ئەو دێ نڤێژا خۆ ڤەهێلیت هەتا وی دەمێ ڕادوەستیت، ئەڤە ژی ئەگەر بزانیت نڤێژ ناچیت، بەلێ ئەگەر ترسییا کو دێ دەمێ نڤێژێ ب سەرڤە چیت؛ هنگی بلا دەستنڤێژێ بشووت و خۆ ب پێچیت و نڤێژێ بکەت.

چ جوداهی د ناڤبەرێدا نینە ئەگەر ئەو تشتێ دهێتە خوارێ یێ کێم بیت یان گەلەك بیت، چونکی هەمی ژ ڕێکا سنگی دهێت دێ دەستنڤێژ پێ کەڤیت، نە وەکی وی تشتییە یێ ژ جهەکێ دی یێ لەشی دەردکەڤیت، وەکی خوینێ یان ژی دلڕابوونێ، ئەڤانە دەستنڤێژ پێ ناکەڤیت، چ کێم بیت یان گەلەك بیت .

دەمێ هندەك ژن دبێژن دەستنڤێژ پێ ناکەڤیت، ئەز پێ ناحەسیێم چ بنیات بۆ ڤێ ئاخڤتنێ هەبن ژبلی گوتنەکا ئبن حەزمی - خودێ دلوڤانییێ پێ ببەت - کو دبێژیت : ئەڤ تشتە دەستنڤێژێ نائێخیت.

بەلێ وی چ بەڵگە بەحس نەکرینەو ئەگەر وی بەڵگەیەك ژ قورئانێ یان سوننەتێ یان گوتنێن صەحابییان هەبا؛ هنگی دا بۆ بیتە بەڵگە و دا ئاخڤتنا وی جهێ خۆ گریت. ل سەر ژنێیە ئەو تەقوا خودێ بکەت و یا ڕژد بیت ل سەر پاقژییا خۆ، چونکی هندیکە نڤێژە بێی پاقژی ناهێتە قەبویلکرن، خۆ ئەگەر ئەو سەد جاران ژی بکەت، بەلکی هندەك ژ زانایان دبێژن: ئەوێ نڤێژێ بێی دەستنڤێژ بکەت؛ دێ کافربیت. چونکی ئەڤە دبیتە ترانەپێکرنا ب ئایەتێن خودێ.

(پ 34) ئەو ژنا بەردەوام تەڕاتییەکێ دبینیت، ئەگەر دەستنڤێژ بۆ نڤێژەکا فەرز گرت؛ ئەرێ باشە بۆ وێ هەیە ئەو هەر ب وێ دەستنڤێژێ هندی بڤێت سوننەتان بکەتن و قورئانێ بخوینیت هەتا دبیتە دەمێ نڤێژا فەرز یا ب دویڤدا؟

(ب 34) ئەگەر پشتی بانگ هاتییە دان وێ دەستنڤێژ گرت و بۆ نڤێژا فەرز، هنگی بۆ وێ هەیە هندی وێ بڤێت ئەو فەرز و سوننەتان پێ بکەت و قورئانێ بخوینیت، هەتا دبیتە دەمێ نڤێژا ب دویڤدا.

(پ 35) ئەو ژنا بەری نوکە مە بەحسکری؛ ئەرێ بۆ وێ دروستە ئەو ب دەستنڤێژا نڤێژا سپێدێ سوننەتا تێشتەگەهێ ژی بکەت؟

(ب 35) چێنابیت؛ چونکی نڤێژا تێشتەگەهێ نڤێژەکا دەمدارە و دەمێ وێ یێ دیاریکرییە، ژ بەر هندێ ژی پێدڤییە ل سەر وێ ئەو دەستنڤێژەکا دی بۆ وێ بگریت پشتی دەمێ وێ دبیت، چونکی ئەڤە وەکی وێ ژنێیە یا هەمی دەما خوینێ دبینیت و پێغەمبەری (ﷺ) فەرمان ل وێ ژنێ کر ئەوا هەمی دەما خوینێ دبینیت کو ئەو بۆ هەر نڤێژەکێ دەستنڤێژەکێ بگریت.

دەمێ نڤێژا نیڤرو ژ خواربوونا ڕۆژێ بۆ ڕەخێ ڕۆژئاڤای دەستپێدکەت و هەتا دبیتە دەمێ ئێڤاری.

دەمێ نڤێژا ئێڤاری ژ ب دویماهیك هاتنا دەمێ نڤێژا نیڤرو دەستپێدکەت - دەمێ سیبەرا هەر تشتەکی دوو جاران هندی وی لێ دهێت - هەتا ڕۆژ لاواز دبیت و بۆ ڕەوشا پێدڤیبوونێ (زەڕورەتێ) هەتا ڕۆژ ئاڤا دبیت ژی دروستە.

دەمێ نڤێژا مەغرەب ژ ئاڤابوونا ڕۆژێ هەتا نەمانا هەتاڤ سوڕکێیە.

دەمێ نڤێژا عەیشا ژ ئاڤابوونا هەتاڤ سوڕکێیە هەتا نیڤەکا شەڤێ.

(پ 36) ئەڤ ژنا مە بەری نووکە بەحسکری؛ ئەرێ بۆ وێ هەیە ئەو پشتی نیڤا شەڤێ هەر ب دەستنڤێژا عەیشا شەڤنڤێژان بکەت؟

(ب 36) نەخێر چێنابیت و ئەگەر نیڤەکا شەڤێ چوو، هنگی پێدڤییە ل سەر وێ ئەو دەستنڤێژا خۆ نوی بکەتەڤە و هندەك زانا دبێژن: نوی ناکەتەڤە و ئەڤ گوتنە دروستترە.

(پ 37) نڤێژا عەیشا هەتا کەنگی دمینیت و مرۆڤ دێ چاوا زانیت؟

(ب 37) دویماهیك دەمێ نڤێژا عەیشا نیڤا شەڤێیە، ئەگەر شەڤ ب نیڤی بوو؛ هنگی ئەو دەمێ وێ ب دویماهیك دهێت و دێ هوسا زانی کا نیڤا شەڤێ کەنگییە: دێ نڤێژا مەغرەب هەتا نڤێژا سپێدێ هەژمێری کا چەند دەمژمێرن و پاشی دێ دابەشی دوو کەی، نیڤا ئێکێ نڤێژا عەیشا تێدا دهێتە دکرن و نیڤا دی دمینیت دەمەکێ ڤالا د ناڤبەرا عەیشا و سپێدێدا - هندەك ژ زانایان ژی دبێژن ئەو نیڤا دی بۆ (زەرورەتییە) ئەگەر ئێکی ڕەوشەکا تایبەت هەبیت و نەگەهشتبیت؛ هنگی دێ د نیڤا دوویێدا کەت .

(پ 38) ئەو ژنا هندەك جاران تەڕاتیيەكێ دبينيت، ئەگەر دەستنڤێژ گرت و پشتی ژ دەستنڤێژێ ب دویماهيك هاتی و بەری دەست ب نڤێژا خۆ بكەت، ئەرێ جارەكا دی هاتەڤە ئەو دێ چ كەت؟

(ب 38) ئەگەر ئەو تەڕاتی ب تنێ هندەك جاران بهێت؛ ئەو دێ خۆ گريت هەتا ڕادوەستيت. ب تنێ ئەگەر چ ڕەوشێن ديار نەبن و نەزانيت بۆ نموونە هندەك جاران دهێت و هندەك جاران ناهێت، ل ڤێرێ پشتی بانگ دهێتە دان ئەو دێ دەستنڤێژێ گريت و دێ نڤێژا خۆ كەت و چ ل سەر نينە .

(پ 39) ئەگەر ئەو تەڕاتی ما ب جلكێ مرۆڤی يان لەشێ مرۆڤيڤە؛ هنگی دێ مرۆڤ چ كەت؟

(ب 39) ئەگەر ئەو تەڕاتی يا پاقژ بيت ئەو چ ناكەت، بەلێ ئەگەر يا پيس بيت كو ژ مالمزيكێ دەركەڤتبيت؛ هنگی پێدڤييە وی جهێ پێڤە مايی بشووت.

(پ 40) باشە دەربارەی شویشتنا دەستنڤێژێ ژ بەر وێ تەڕاتییێ؛ ئەرێ باشە دێ ب تنێ ئەندامێن دەستنڤێژێ شووت؟

(ب 40) بەلێ ب تنێ دێ دەستنڤێژێ شووت ئەگەر یا پاقژ بیت، ئانکو ئەو بیت یا ژ ڕەحمێ وێ دەرکەڤتی نە ژ مالمزیکێ .

(پ 41) باشە بۆچی چ فەرمووده ژ پێغەمبەری صلی الله علیه وسلم نەهاتینە ڤەگوهاستن دەربارەی ڤێ تەڕاتییێ، د گەل هندێ کو ژنێن صەحابییان گەلەك د ڕژدبوون ل سەر کارێن دینێ خو و پرسیار دکرن؟

(ب 41) چونکی ئەڤ تەڕاتییا هەنێ ل دەڤ هەمی ژنا پەیدا نابیت.

(پ 42) ئەگەر ژنەکا ب ڤی شێوەی ژ بەر کو وێ نەدزانی بۆ هەمی نڤێژان دەستنڤێژ نەشویشتبیت؛ ئەرێ چ ل سەر هەیە؟

(ب 42) ل سەر وێیە تەوبە بکەت و ژ نوکە وێڤە بۆ هەمی کارێن دینێ خۆ پرسیارا زانایان بکەت .

(پ 43) هندەك دبێژن كو تە یا گۆتی دەستنێڤژ ب ڤێ تەڕاتیيا هەنێ ناكەڤیت؟!

(ب 43) ئەو كەسێ ببێژیت من یا وەگۆتی ئەو ڕاست نابێژیت و دبیت ئەو هوسا تێگەهشتبیت دەمێ من گوتی یا پاقژە یا ژ ویڤە ئەزێ دبێژم دەستنڤێژ پێ ناكەڤیت.

(پ 44) حوكمێ وێ ئاڤا قەهوائی یان شێلی چییە ئەوا بەری بێنڤێژییان ب ڕۆژەكێ یان پتر ژ ژنێ دەردكەڤیت و چێدبیت ئەوا ژێ دەردكەڤیت وەكی دەزییەكێ زراڤ و ڕەش بیت یان یێ قـەهـوائی یان وەكی وی، باشە دێ حوكم چ بیت ئەگەر ئەڤ چەندە پشتی بێنڤێژییان دیت؟

(ب 44) ئەڤە ئەگەر ژ دەستپێكێن بێنڤێژییان بیت؛ هنگی ئەو دێ ب بێنڤێژی هێتە هژمارتن و ژن دێ ب ڕێكا وان ئێشێن هەر جار بەری بێنڤێژیان دهێن زانیت كا ئەڤە دەستپێكا بێنڤێژییە یان نە،

سـەبـارەت وێ ئـاڤا شێلی يا پشـتی بێنڤێژيێ دهێتە ديتن، ئـەو دێ خۆ گـريت هـەتـا ئـەو ژی نـەمينيت، چـونكی ئـەو شێلياتيیا ئێكسەر پشـتی بێنڤێژيێ دهێت و چ ڕۆژێن پاقژيیێ نەكەڤنە د ناڤرا؛ ئەو ژی هەر ب بێنڤێژی دهێتە هژمارتن، ژ بەر گوتنا عائيشايێ خودێ ژێ ڕازی بيت: " لەزێ ل پاقژيیێ نـەكـەن هـەتـا هـوين ئـاڤا سپی دبينن". خودێ بـاشتر دزانيت .

(پ 45) ژنەك دبێژيت: سەيدا، دەمێ ئەز د بێنڤێژيياندا؛ هەڤژينێ من زوريێ ل من دكەت كو بهێتە نڤينا من و ل دەمێ ئەز بۆ وی ديار دكەم كـو خـودايێ مـەزن ئـەڤ چـەنـدە د قـورئـانێدا يا حـەرام كـری؛ ئـەو ب دژواری من پاشڤەلێددەت و دبێژيت: دەمێ تو ڕێكێ نە دەيە من ئەڤە تو دبيە ئەگەر ئەز بچم بكەڤمە د حەراميدا، ڤێجا سەيدا شيرەتا تە بۆ ڤی زلامی و يێن وەكی وی چيیە و ئـەڤێن هـوسـا دبيت كـوتـەكيێ ل هەڤژينێن خۆ بكەن كو ژ جهێ پشتێڤە بچنە دەڤ وان؟

ب (45) ئەز دێ بێژم خودێ یا گوتی: ﴿ وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ ﴾ [النور:40]

ئانکو : ئەو کەسێ خودێ ڕێك و دلێ وی ڕوهن نەکەت؛ ئەو یێ بێ ڕوناهییە. چوونا نڤینا ژنێ ل دەمێ بێنڤێژییان یا حەرامە، چونکی خودێ دبێژیت : ﴿ فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ ﴾ [البقرة:222]

ئانکو : دەمێ ژن دکەڤنە د بێنڤێژییاندا خۆ ژ چوونا نڤینا وان دویر ڕاگرن. ئەگەر زەلامی بڤێت خۆشییێ بۆ خۆ چێکەت؛ هنگی بلا بۆ خۆ چێکەت بەلێ بێی کو د گەل جووت ببیت، وی مافێ هەی دەستڤەدان و یارییان بکەت و ب هەر ڕێکەکا هەبیت شەهوەتا خۆ ب ڕێژیت، ب تنێ نابیت جووت بوون هەبیت، سەبارەت چوونا دەڤ ژنێ ژ ڕێکا پشتێڤە ئەڤە گەلەك پیسترە، ئەگەر خودێ ڕێك نەدابیت زەلام ژ ڕێکا سنگیڤە بچتە دەڤ ژنا خۆ دەمێ ئەو د بێنڤێژییاندا، چاوا خودان دێ خۆ نێزیك کەت، ڤێجا ژ نوی ژ ڕێکا پشتێڤە بچیتە دەڤ کو جهێ پیساتییێ - خودێ مە ب پارێزیت - ، بەلێ ب ڕاستی ژی ئەڤە ب سەرداچوونە،

هەتا شيخ الاسلام ابن تيميه خوديێ ژێ ڕازى بيت دبێژيت : ئەو كەسێ ب ڤێ چەندێ بهێته نياسين ئانكو - ب چوونا دەڤ ژنێ ژ ڕێكا پشتێڤە - هنگى واجبە ئەو ژن و مێر بهێنە ژێكڤەكرن، چ وى بڤێت يان نەڤێت، چونكى ئەڤە يێ حەرامكرييێن خوديێ بنپێ دكەت و وى سوپاسييا نيعمەتا خوديێ نەكر، ئەڤ كارە - سوپاس بۆ خوديێ - بەرفرەهييا تێدا هەى، خودان دشێت ب هەر جهەكێ لەشێ وێ خوشييێ بۆ خۆ چێكەت و شەهوەتا خۆ برێژيت، ب تنێ جووت بوون چێنابيت، ژن ژێ پێدڤييە ل سەر وێ ئەو ڕێگرێ ل وى بكەت دەمێ ئەو ڤێ داخوازيێ دكەت.

(پ 46) ژنەك دبێژیت: من یا گوهـ لێ بووی ئەگەر ژن د بێنڤێژییاندا بیت؛ چێنابیت سەرێ خۆ شەكەت یان نینوكێن خۆ بقوسینیت یان سەرێ خۆ بشووت، ئەرێ ئەڤ چەندە ڕاستە؟

(ب 46) ئەڤ تشتە ڕاست نینە، ژنا د بێنڤێژییاندا بو وێ دروستە نینوكێن خۆ بقوسینیت یان سەرێ خۆ شەكەت و دروستە سەرێ خۆ ژ جەنابەتێ بشووت، بۆ نموونە ئەگەر ژنێ خەونەك دیت و د بێنڤێژییاندا ب جەنابەت كەڤت؛ دروستە سەرێ خۆ بشووت، یان ژی ژ زەلامێ بێی كو د گەل جووت بیت وێ هندەك دەستڤەدانا یان یارییان د گەل بكەت ڤێجا ئاڤا وێ یا شەهوەتێ بهێتە خوار هنگی دێ سەرێ خۆ شووت ژ بەر جەنابەتێ، ئەڤ گوتنا د ناڤ خەلكیدا بەلاڤ بووی كو ئەو سەرێ خۆ نا شووت و چێنابیت نینوكێن خۆ بقوسینیت یان سەرێ خۆ شەكەت چ بنیات د شەریعەتیدا بوو نینە.

(هندەك حوكمێن بێنڤێژییان د حەج و عومراندا)

(پ 47) ژنا د بێژنڤێژییاندا دێ چاوا سوننەتا ئیحرامان كەت؟ ئەرێ دروستە بۆ ژنا د بێنڤێژییاندا ئەوان ئایەتێن قورئانێ ببێژیت و دووبارە بكەت، چ هێدی بیت یان بلند؟

(ب 47) یا ئێكێ: پێدڤییە ئەم بزانین كو چ نڤێژ ب ناڤێ سوننەتا ئیحرامان نینن، چونكی ژ پێغەمبەری (ﷺ) نەهاتییە ڤەگوهاستن كو وی بۆ ئوممەتا خۆ دانابیت ئەو سوننەتا ئیحرامان، بكەن نە ب گۆتن و نە ب كریار و نە ب پەسەندكرن.

یا دووێ: ئەو ژنا بەری ئیحرامان عومرێ بكەت - ئانكو ئنیەتا عەمرێ بئینیت - ب كەڤیتە د بێنڤێژییاندا ؛ ئەو دشێت ئیحراما عومرێ بكەت بلا ئەو د بێنڤێژییان ژیدا بیت،

چونكى پێغەمبەرى (ﷺ) فەرمان ل ئەسمائا كچا عومەيسى كو هەڤژينا ئەبوبەكرى بوو خودێ ژێ ڕازى بيت كر كو ل (ژوالحليفه) كەڤتە د چلكاندا كو : سەرێ خۆ بشووت و خۆ ب جلكەكى بپێچيت و ئنيەتا عومرێ بئينيت و ژنا د بێنڤێژييان ژيدا دێ وەكى وێ بيت و دێ مينيتە ل سەر ئنيەتا خۆ هەتا پاقژ دبيت، پشتى پاقژ بوونێ ژى دێ ل دۆر كەعبێ زڤڕيت و سەعييێ كەت.

دەربارەى وێ بڕگا دى ئەوا د پرسيارێدا هاتى: ئەرێ باشە ئەو دشێت قورئانێ بخوينيت يان نە؟ بەلێ ژنا د بێنڤێژييان‌دا مافێ هەى قورئانێ بخوينيت، ئەگەر پێدڤياتى پێ هەبوو يان بەرژەوەنديەك تێدا بيت، بەلێ ئەگەر وێ ڤيا بخوينيت بێى پێدڤياتى و بێى بەرژەوەندى تێدا بيت، بەلكى ب تنێ وەك عيبادەت دڤێت بخوينيت، هنگى هەر دروستە بەلێ يا باشتر ئەوە ئەو د ڤێ ڕەوشێدا نەخوينيت.

(پ 48) ژنـەك چـوو حـەجێ و پێنج ڕۆژا پشـتی ب ڕێکەفتنێ کـەڤتە د بێنڤێژییانـدا و دەمێ ئـەو گـەهشـتییە جهێ ئنیەت ئینانێ سـەرێ خۆ شـووت و ئنیەت ئینا، بـەلێ هێشتا پاقژ نـەبوویە و دەمێ گـەهشـتییە مـەکـەهێ ئـەو ما ژ دەرڤەی حـەرەمێ و چ کـارێن حـەجێ یان عـومـرێ نـەکرن و دوو ڕۆژان ما ل مینایێ، پاشی ژ نـوی پاقژ بـوو و سـەرێ خۆ شووت و هەمی کارێن عومرێ کرن و ئەو یا پاقژ، بەلێ پشتی هنگی دەمێ ئـەو د (تـەوافا ئیفازێدا) جـارەکـا دی خـوین هـاتـەڤە، بـەلێ وێ هـەمی کارێن خۆ یێن حـەجێ کرن، بـەلێ وەلییێ خۆ - ڤێجا کا زەلامێ وێ د گەلە یان بابێ وێ یان برا - ئاگەهدار نەکر هەتا زڤڕینە باژێرێ خۆ، ئەرێ حوکمێ ڤێ چییە؟

(ب 48) حوکمێ ڤێ ئەڤەیە کو ئەو خوینا وێ د (تەوافا ئیفازێدا) دیتی ئـەگـەر خـوینا بێنڤێژییان بیت و نیشانێن وێ و ئێشانێن وێ د گـەلبن؛ هنگی (تـەوافـا ئیفازێ) ژێ نـاهێتە قـەبـویلکرن و پێدڤییە بـزڤڕیتە مەکەهێڤە و جارەکا دی (تەوافا ئیفازێ) بکەت،

بەلێ پرسیار ئەڤەیە دێ چاوا کەت؟ دێ چیت ئنیەتا عومرەکێ ئینیت و دێ عومرا خۆ کەت و تەوافێ و سەعییێ و کورتکرنا پرچێ، پاشی دێ چیت (تەوافا ئیفازێ) کەت، ئەگەر نەشییا بزڤڕیتەڤە، بۆ نموونە باژێرێ وێ گەلەك یێ دویربیت، هنگی حەجا وێ یا دروستە چونکی ئەو نەشێت ژ ڤێ چەندێ پتر بکەت و وێ شیانێن هاتنێ نینن، بەلێ ئەگەر ئەو خوین نە خوینا بێنڤێژییان بیت، بەلکی خوینەکا سروشتی بیت ل دەڤ وێ دیاربیت ژ بەر دژوارییا خەبسێ یان ترسێ یان تشتەکێ هوسا، هنگی تەوافا وێ دێ یا دروست بیت ل دەڤ وان زانایان یێن دەستنڤێژێ نەکەنە مەرج بۆ تەوافێ.

(پ 49)ژنەکێ ئنیەتا عومرێ ئینا و پشتی گەهشتییە مەکەهێ کەڤتە د بێنڤێژییاندا و (مەحرەمێ) وێ یێ بلەزە و دڤێت بلەز بزڤڕیت، وێ ژی کەسێ خۆ ل مەکەهێ نینە، باشە ئەو دێ چ کەت؟

(ب 49) ئـەڤا هـوسـا دێ د گـەل وی چیتە سـەفـەرا خۆ و دێ مینیتە د ئنیەتا خۆدا، پاشی دەمێ پاقژبوو دێ زڤڕیت، ئەڤە ئەگەر ئەو خەلکا سـعودییێ ب خۆ بیت، چـونکی زڤڕین یا ب سـانـاهییە و پێدڤی ب وەستیانێ نینە و پێدڤی ب پاسپورتێ ژی نینە، بەلێ ئەگەر یا بیانی بیت و بۆ وێ زڤڕین یا ب سـاناهی نـەبیت، هنگی ئـەو دێ خۆ پێچیت و دێ ل دۆر کەعبێ زڤڕیت و دێ د ناڤبەرا صەفا و مەروایێدا هێت و چیت و دێ سـەرێ خۆ کـورت کـەت و هـەر د وێ سـەفـەرێدا دێ عـومـرا خۆ ب دویماهیك ئینیت، چـونکی تـەوافـا وێ د ڤی کـاوادانیدا دێ بیتە (زەڕورەت) و (زەڕورات) تشتێن حەرام حەلال دکەن.

(پ 50) حـــوكمێ وێ ژنێ چییە ئـــەوا د ڕۆژێن حـــەجێدا دكـــەڤیتە د بێنڤێژییاندا، ئەرێ حەجا وێ دێ یا دروست بیت؟

(ب 50) ئەڤا هوسا ئەم نەشێین بەرسڤێ ل سەر بدەین هەتا نەزانین كا كەنگی كەڤتییە د بێنڤێژییاندا، چونكی هندەك كارێن حەجێ دروستە ئەو بكەت خۆ ئەگەر ئەو د بێنڤێژییان ژیدا بیت، بەلێ هندەك كاران نەشێت بكەت، بۆ نموونە ئەگەر ئەو یا پاقژ نەبیت؛ ئەو نەشێت تەوافێ بكەت، بەلێ كارێن دی دروستە بۆ وێ ئەو بكەت، بلا د بێنڤێژییاندا بیت.

(پ 51) ئەڤە پرسیارکەرەکە دبێژیت: ل سالا بووری ئەز ڕابووم ب ئەنجامدانا فەرزا حەجێ و من هەمی کارێن حەجێ ئەنجامدان ژ بلی (تەوافا ئیفازێ) و (تەوافا وەداعێ) چونکی ئەز کەڤتبوومە د بێنڤێژییاندا و ئەز زڤریمە مالا خۆ ل (مەدینا مونەوەر) ب وێ ئنیەتێ کو پاشی ڕۆژەکێ ئەز ڤەگەرییمەڤە و (تەوافا ئیفازێ) و یا (وەداعێ) ژی بکەم، و ژ بەر کو ئەز یا نەزانبووم ب کارێن دینی، ئەز ژ ئنیەتا خۆیا حەجێ دەرکەڤتم و ئەو تشتێن حەرام ل سەر وی کەسێ د بن ئیحرامانda من هەمی کرن و پشتی هنگی من بۆ خۆ پرسیار کر کا دروستە ئەز ب زڤرمەڤە و تەوافا خۆ بکەم: گوتنە من کو نەیا دروستە، چونکی تە یا خۆ ژ حەجێ خلاسکری و پێدڤییە تو ل سالا بهێت جارەکا دی ب زڤرییەڤە و دووبارە حەجا خۆ بکەی و د گەل هندێ چێلەکێ یان حێشترەکێ ڤەکوژی، ئەرێ ئەڤە یا دروستە؟ و ئەرێ باشە چ ڕێکێن دی هەنە، ئەگەر هەبن دێ چ بیت؟ ئەرێ باشە حەجا من (بەتاڵ) بوویە؟ ئەرێ باشە ما ئەز دێ حەجا خۆ دووبارە کەمەڤە؟ مفای بگەهیننە مە کا چ ل سەر مە پێدڤییە ئەم بکەین، خودێ بەرەکەتێ بئێخیتە د کارێ هەوەدا.

(ب 51) ئەڤە ژی ژ وان بەلایانە یێن ژ ئەگەرێ فەتوادانا بێ زانین ڕویددەن. د ڤی کاودانیدا پێدڤییە ل سەر تە تۆ ب زڤڕیە مەکەهێ و (تەوافا ئیفازێ) ب تنێ بکەی، بەلێ (تەوافا وەداعێ) ل سەر تە نینە، چونکی دەمێ تو ژ مەکەهێ دەرکەڤتی؛ تو د بێنڤێژییاندا بووی، ژ بەر کو ژنا د بێنڤێژییاندا (تەوافا وەداعێ) ل سەر نینە، ئەڤە ژی ژ بەر فەرمووودەیا ئبن عەباسی خودێ ژ وی و بابێ وی ڕازی بیت: فەرمان ل خەلکی هاتە کرن کو دویماهیك کارێ وان د گەل کەعبێ بیت، ب تنێ ژنا د بێنڤێژییاندا نەبیت کو ل سەر وێ هاتە سڤککرن. د ڕیوایەتەکێدا ئەبو داوود ڤەدگوهێزیت کو: دویماهیك کارێ وان ل کەعبێ تەواف بیت. چونکی دەمێ بۆ پێغەمبەری (ﷺ) هاتییە بەحسکرن کو صەفیایێ (تەوافا ئیفازێ) یا کری، گۆت: ((پا بلا ژ ئیحرامێن خۆ دەرکەڤیت)) - ئانکو : ئەڤە وێ حەجا خۆ ب دویماهیك ئینا - و ئەڤە بەڵگەیە کو (تەوافا وەداعێ) ل سەر وێ ژنێ نینە ئەوا د بێژنڤێژییاندا بیت،

بەلێ پێدڤییە ئەو (تەوافا ئیفازێ) هەر بکەت، و ژ بەر کو تە ب نەزانین خۆ یا ژ هەمی تشتان خلاسکری و تو یا ژ بن ئیحرامێن خۆ دەرکەڤتی، ئەڤە چ زیانێ ناگەهینیتە تە، چونکی چ ل سەر وی کەسی نینە یێ ب نەزانین کارەکێ حەرام بکەت کو حەرامە ل سەر وی کەسێ د بن ئیحرامانڤدا بکەت، ئەڤە ژی ژ بەر گۆتنا خودێ : ﴿ رَبَّنَا لا تُؤَاخِذنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا ﴾ [البقره: 286] .

ئانكو: ئەی خودایێ مە تو ل مە نەگرە ئەگەر مە تشتەك ژ بیرکر یان مە ب خەلەتیڤە ئەنجامدا – خودێ ژی گۆت : ((من وەکر)) .

وهەروەسا خودێ دبێژیت : ﴿ ولَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ ولَكِنْ مَا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ ﴾ [الأحزاب: 5] .

ئانکو : و چ گونەهـ ل سەر هەوە نینە د وی تشتیدا یێ هوین ب خەلەتیڤە دکەن، بەلێ گونەهـ دێ هنگی کەڤیتە سەر هەوە دەمێ هوین ژ نیڤا دلێ خۆ دکەن.

ڤێجا هەمی کارێن حەرام یێن خودێ ڕێك لێ گرتی کو ئەو کەسێ د بن ئیحرامانـدا وان بکەت، ئەگەر وی کارەك ژ وان ب نەزانینڤە ئەنجامدا یان ژبیرکر یان ژی زوری لێ هاتەکرن، هنگی چ ل سەر نینە، بەلێ هەر گاڤەکا هێجەتا وی نەما، هنگی پێدڤییە ئەو دەستا ژ وی تشتی بەردەت یێ ئەو کەڤتیە تێدا.

(پ 52) ئەگەر ژنا د چلکاندا چلکێن وێ ل ڕۆژا (تەرویێ) ئانکو ل ڕۆژا هەشتێ ژ هەیڤا (ژوالحجە) دەستپێکرن و ئەوێ ژی هەر د چلکانندا هەمی کارێن حەجێ کرن ژ بلی تەوافێ و سەعییێ، بەلێ پشتی دەه ڕۆژ بوورین ئەوێ دیت هەروەکی ئەڤە دەستپێکا پاقژبوونا وێیە، ئەرێ باشە ئەڤە دێ خۆ پاقژ کەت و دێ سەرێ خۆ شووت و دێ ڕوکنێ مایی ژی کەت کو تەوافا حەجێیە یان نە؟

(ب 52) چێنابیت ئەو سەرێ خۆ بشووت هەتا پشتڕاست نەبیت کا پاقژ بوویە یان نە، و ئەوا ئەم ژ پرسیارا وێ تێدگەهین دەمێ گۆتی دیت هەروەکی ئەڤە دەستپێکا پاقژبوونا وێیە، وەسا دهێتە تێگەهشتن کو ئەڤە ب تەمامی پاقژ نەبوویە، ڤێجا پێدڤییە ئەو ب دروستی پاقژ ببیت، و هەر دەمێ ئەو ب دروستی پاقژ بوو، دێ سەرێ خۆ شووت و تەوافێ و سەعییێ ژی کەت، ئەگەر وێ سەعی بەری تەوافێ ژی کر چ تێدا نینە، چونکید حەجێدا پرسیار ژ پێغەمبەرێ خودێ صلى الله عليه وسلم هاتەکرن دەربارەی وی کەسێ سەعییێ بەری تەوافێ بکەت، وی گۆت: ((چ تێدا نینە)).

(پ 53) ژنەك د بێنڤێژییاندا بوو و ل (سەیل)ـێ[1] ئنیەتا حەجێ ئینا و ل دەمێ گەهشتییە مەكەهێ بۆ هندەك كارێن خۆ چوو جەددە و ل جەددە پاقژبوو و سەرێ خۆ شووت و پرچا خۆ شەكر، پاشی حەجا خۆ تەمامكر، ئەرێ حەجا وێ یا دروستە و چ ل سەر هەیە ئەو بكەت؟

(ب 53) حەجا وێ یا دروستە و چ ل سەر نینە ئەو بكەت.

١- ئەو ژی میقاتەكە ئانكو جهەكە بۆ ئنیەت ئینانێ بۆ حەجێ یان عومرێ و خەلكێ نەجدێ و ئەو كەسێن د وێرێرا دبوورن ل وێرێ ئنیەتێن خۆ دئینن.

(پ 54) پرسیارکەرەك دبێژیت : ئەز د چوومە عومرێ و دەمێ ئەز گەهشتیمە میقاتی ئانکو جهێ ئنیەت ئینانێ، من ئنیەت نەئینا و ئەز مامە ل مەکەهێ هەتا ئەز پاقژبوویم و من ل مەککەهێ ئنیەت ئینا، ئەرێ ئەڤ چەندا هەنێ یا دروستە یان ئەز چ بکەم و چ ل سەر من پێدڤییە ئەز بکەم؟

(ب 54) ئەڤ کارێ هەنێ نەیێ دروستە، ئەو ژنا دڤێت عومرێ ئەنجام بدەت، چێنابیت ژ میقاتێ خۆ ببوریت هەتا ئەو ئنیەتێ نەئینیت، خۆ بلا د بێنڤێژییان ژیدا بیت، دێ ئنیەتێ ئینیت و ئەو یا د بێنڤێژییاندا و ئنیەتا وێ یا دروستە. بەڵگە ل سەر ڤێ چەندێ ئەسمائا کچا عومەیسییە هەڤژینا ئەبوبەکری خودێ ژ هەردووکان ڕازی بیت، وێ زارۆکەك بوو و پێغەمبەرێ خودێ (ﷺ) ل (ژی الحلیفە) بوو و دڤیا بچیتە حەجا خواتر خواستنێ، ئەوێ ئێك هنارتە دەڤ پێغەمبەری (ﷺ) کا ئەز چبکەم؟

گۆتیێ : (سەرێ خۆ بشوو و خۆ ب جلکەکی ب پەچنە و ئنیەتا خۆ بینە) و خوینا بێنڤێژییان وەکی خوینا چلکایە، ئەم دێ بێژینە وێ ژنا کەڤتییە د بێنڤێژییاندا ئەگەر تە ڤییا عومرێ یان حەجێ بکەی و تو گەهشتییە جهێ ئیحرامان، سەرێ خۆ بشوو و خو ب جلکەکی ب پەچنە و ئنیەتا خۆ بینە، مەرەما مە ب گۆتنا خۆ ب جلکەکی ب پەچنە ئەڤەیە دێ پاتەیەکی دانیتە سەر عەورەتێ خۆ ودێ باش گرێدەت، پاشی دێ ئنیەتا خۆ ئینیت، ڤێجا چ بۆ حەجێ بیت یان بۆ عومرێ بیت، بەلێ ئەگەر وێ ئنیەتا خۆ ئینا و گەهشتە مەکەهێ، هنگی ئەو ناچیتە حەرەمێ و تەوافێ ناکەت هەتا پاقژ دبیت، ژ بەر هندێ ژی دەمێ عائیشا د عومرێدا کەڤتییە د بێنڤێژییاندا، پێغەمبەری صلی الله علیه وسلم گۆتێ: ((ئەو کارێن حەجی دکەن تو ژی هەمییان بکە، ژ بلی تەوافێ ئەوێ نەکە هەتا تو پاقژ دبی)) ئەڤە ڤەگوهاستنا بۆخاری و موسلمییە، هەروەسا د صەحیحا بۆخاریدا یا هاتی دەمێ عائیشا پاقژ بووی، ئەوێ تەواف ل دۆر کەعبێ کر و د ناڤبەرا صەفا و مەڕواییێدا هات و چوو،

ئـەڤە ژی بـەڵگەیە ل سـەر هـندێ کـو ل دەمێ ژن ئینەتـا حـەجێ یان عومرێ دئینیت و ئەو د بێنڤێژییاندا بیت یان ژی ل دەمێ ئنیەت ئینانێ یا پــاقــژ بیت، بــەلێ بــەری بــگەهیت تــەوافێ بــکەت بــکەڤیتە د بێژنڤێژییاندا، هنگی ئەو تەوافێ ناکەت و سەعییێ ژی ناکەت هەتا پاقژ دبیت و سەرێ خۆ دشووت، بەلێ ئەگەر ئەو یا پاقژ بیت و تەوافا خۆ کر و پشتی ژ تەوافێ ب دویماهیك هاتی ژ نوی کەڤتە د بێنڤێژییاندا، هنگی ئـەو دێ یا بـەردەوام بیت و دێ سـەعییێ ژی کـەت و دێ سـەرێ خۆ ژی کۆرت کــەتــن و دێ عــومــرا خۆ ب دویماهیك ئینیت بــلا د بێنڤێژییان ژیدا بیت، چـونکی بۆ سـەعییا د نـاڤبەرا صـەفـا و مـەڕوایێدا مەرج نینە مرۆڤ یێ پاقژ بیت.

(پ 55) پــــرسیارکـــــەرەك دبێژیت: ئـــەز و خێزانـــا خۆ یێ ژ دەڤەرا (یەنبوع)ـێ هاتین بۆ ئەنجامدانا عومرێ، بەلێ دەمێ ئەز گەهشتیمە (جەددە)؛ هەڤژینا من کەڤتە د بێنڤێژییاندا، بەلێ من ب تنێ عومرە ئەنجامدا بێی هەڤژینا خۆ، ئەرێ باشە حوکمێ عومرێ دێ چ بیت بۆ هەڤژینا من؟

(ب 55) حوکمێ هەڤژینا تە ئەوە ئەو خۆ بگریت هەتا پاقژ دبیت، پشتی پاقژبوونێ دێ عومرا خۆ ئەنجام دەت، چونکی دەمێ صەفیا خودێ ژێ ڕازی بیت کەڤتییە د بێنڤێژییاندا، پێغەمبەری صلى الله عليه وسلم گۆتە وێ: ((ئەرێ ئەو دێ مە هێلیتە ل ڤێرێ؟)) گۆت: ئەوێ (تەوافا ئیفازێ) یا کری. گۆت: ((ڤێجا پا بلا دەرکەڤیت)). ڤێجا گۆتنا پێغەمبەری صلى الله عليه وسلم: ((ئەرێ ئەو دێ مە هێلیتە ل ڤێرێ؟)) بەڵگەیە ل سەر هندێ کو ئەگەر ژن بەری (تەوافا ئیفازێ) بکەت کەڤتە د بێنڤێژییاندا؛ پێدڤییە ل سەر وێ ئەو خۆ بگریت هەتا پاقژ دبیت، پاشی تەوافێ بکەت، هەروەسا تەوافا عومرێ ژی وەکی یا (ئیفازێ)یە، چونکی تەواف ڕوکنەکە ژ ڕوکنێن عومرێ، ڤێجا ئەگەر ژن بەری تەوافێ بکەت کەڤتە د بێنڤێژییاندا؛ هنگی پێدڤییە خۆ بگریت هەتا پاقژ دبیت پاشی تەوافا خۆ بکەت .

(پ 56) ئەرێ باشە جهێ سەعیكرنا د ناڤبەرا صەفا و مەروایێدا ئەو ژی ژ حەرەمێیە؟ و ئەرێ باشە دروستە ژنا د بێنڤێژییاندا بچیتە وێرێ؟ و ئەگەر ئێك ژ (مەسعایێ) جهێ سەعیكرنا د ناڤبەرا صەفا و مەڕوایێدا ژ وی جهی هاتە د حەرەمێڤە، ئەرێ ل سەر وێ واجبە (تەحیەتول مەسجید)ـێ ژێ بكەت؟

(ب 56) ئەوا دیار (مەسعا) جهێ سەعیكرنا د ناڤبەرا صەفا و مەڕوایێدا نە ژ مزگەفتێیە، ژ بەر هندێ ژی دیوارەكێ ڤەبری ین دایێ، بەلێ دیوارەكێ كورتە و بێگومان ئەو بۆ خەلكی باشترە، چونكی ئەگەر ئەو ژی ژ مزگەفتێ هاتبا هژمارتن؛ هنگی دا وە لێ هێت ئەگەر ژنێ تەواف كربا پاشی كەڤتبا د بێنڤێژییاندا، بۆ وێ چێنەدبوو ئەو سەعییێ بكەت و یا ئەز فەتوایێ پێ ددەم ئەڤەیە ئەگەر ژنێ تەواف كر، پاشی كەڤتە د بێنڤێژییاندا، هنگی ئەو دێ سەعییێ كەت، چونكی جهێ سەعیكرنێ ناهێتە هژمارتن ژ مزگەفتێ و چێدبیت بهێتە گۆتن: پشتی تەوافێ ئەگەر مرۆڤی سەعیكر و پاشی زڤڕی مزگەفتێ، دێ (تەحیەتول مەسجید)ـێ كەت، و ئەگەر نەكر ژی چ ل سەر نینە، یا باشتر ئەو ڤێ دەرفەتێ بۆ خۆ بكاربینیت و دوو ڕوكاعەتێن (تەحیەتول مەسجید)ـێ بكەت، ژ بەر كو نڤێژێن ل حەرەما مەككەهێ خێرەكا جودا یا هەی.

(پ 57) پرسیارکەرەك دبێژیت: ئەز چوومە حەجێ و ئەز کەڤتمە د بێنڤێژییاندا، من ژی شەرم کر ئەز ببێژمە کەسێ، هەما ئەز ژی چوومە حەرەمێ من نڤێژکر و تەوافا خۆ ژی کر و من سەعی ژی د ناڤبەرا صەفا و مەرواییێدا کر، ڤێجا کا چ ل سەر من هەیە، بۆ زانین ئەڤ کاودانە بۆ من چێبوو پشتی ئەز ژ چلکا خلاسبوویم؟

(ب 57) ئەو ژنا د بێنڤێژییاندا بیت، یان د چلکاندا بیت، نە یا حەلالە بۆ وێ ئەو نڤێژان بکەت، ڤێجا چ ل مەککەهێ بیت یان ژی ل باژێرێ وێ بیت یان ل هەر جهەکێ هەبیت، ژبەر گۆتنا پێغەمبەری صلى الله عليه وسلم دەربارەی ژنێ دەمێ گۆتی: ((مانە ئەگەر ئەو کەڤتە د بێنڤێژییاندا، ئەو نە نڤێژان دکەت و نە ڕۆژیيان دگریت))... موسلمان هەمی یێن ئێکدەنگ بووین کو نە یا حەلالە بۆ ژنا د بێنڤێژییاندا ئەو ڕۆژییا بگریت و نە یا حەلالە بۆ وێ ئەو نڤێژان ژی بکەت، و ئەو ژنا ئەڤ چەندە کری پێدڤییە ل سەر وێ ئەو تەوبە بکەت و داخوازا ژێبرنا گونەهان ژ خودێ بکەت سەرا وێ کریارا وێ کری و ئەو تەوافا وێ کری ژی نە یا دروستە،

چونکی د بێنڤێژییاندا بوو، بەلێ سەعییا وێ یا دروستە، چونکی گۆتنا دروستتر ئەڤەیە کو دروستە مرۆڤ سەعییێ بەری تەوافێ بکەت، ڤێجا ل دویڤ ئەوا مە گۆتی پێدڤییە ئەو تەوافا خۆ دووبارە بکەتەڤە، چونکی (تـەوافـا ئیفازێ) ڕوکـنەکـە ژ ڕوکنێن حـەجێ و بێی وێ حـەج نـە یا دروستە، هەر ژ بەر هندێ ژی ئەڤ ژنا هەنێ نابیت زەلامێ وێ بچیتە نڤینا وێ ئەگەر یا شویکری بیت هەتا تەوافا خۆ دکەت، و ئەگەر نە یا شیکری بیت، نـابیت بهێتە مەهـرکرن، هـەتا تـەوافا خۆ دکـەت، چـونکی هێشتا ئـەو یا د بـن ئیحرامانـدا و ژ حـەجا خۆ خلاس نـەبوویە و خـودێ باشتر دزانیت.

(پ 58) ئەگەر ژن ل ڕۆژا عەرەفێ کەڤتە د بێنڤێژییاندا، ئەرێ ئەو دێ چ کەت؟

(ب 58) ئـەگـەر ل ڕۆژا عـەرەفێ کـەڤتە د بێنڤێژییانـدا، ئـەو دێ یا بـەردەوام بیت د حـەجا خۆ دا و ئـەو تشـتێ خـەلك دکـەن ئـەو ژی دێ کەت، بەلێ تەوافێ ل دۆر کەعبێ ناکەت هەتا پاقژ دبیت.

(پ 59) ئەگەر ژنێ ڕەجما شەیتانی کر، بەلێ بەری تەوافا ئیفازێ بکەت کەڤتە د بێنڤێژییاندا و ئەو یا گرێداییە و هەڤژینێ وێ یێ د گەل کومەکا دی، ئەرێ ئەڤا هوسا دێ چ کەت، بۆ زانین ئەو پشتی ژ حەجا خۆ دزڤڕیت نەشێت جارەکا دی بهێتەڤە؟

(ب 59) ئەگەر وێ شیانێن زڤرینێ نەبن و دڤێت بچن بەری ئەو پاقژ ببیت، هنگی هەما دێ خۆ پێچیت و دێ تەوافێ ل دۆر کەعبێ کەت، چونکی ئەو یا د (زەڕورەتێ)دا و چ ل سەر وێ نینە و کارێن دی یێن حەجێ هەمییان دێ کەتن.

(پ 60) ئەگەر ژنا د چلکاندا بەری چل ڕۆژ بچن پاقژ بوو، ئەرێ حەجا وێ یا دروستە؟

و ئەگەر پاقژی نەدیت دێ چ کەت، بۆ زانین ئەوێ ئنیەتا حەجێ یا ئیناى؟

(ب 60) ئەگەر ژنا د چلکاندا بەری چل ڕۆژ بچن پاقژ بوو، ئەو دێ سەرێ خۆ شووت و نڤێژان کەت و دێ وان هەمی تشتان دێ کەت یێن ژنێن پاقژ دکەن، هەتا دێ تەوافێ ژی کەت، چونکی چلکان چ سنوور بۆ کێمیا وێ نینن - ئانکو خۆ ئەگەر ڕۆژەکا ب تنێ ژی چووبیت و پاقژ بوو، هەما دێ پاقژ بیت - ، بەلێ ئەگەر پاقژی نەدیت، حەجا وێ هەر یا دروستە، ب تنێ ئەو تەوافێ ل دۆر کەعبێ ناکەت هەتا پاقژ دبیت، چونکی پێغەمبەری (ﷺ) نەهێلا ژنا د بێنڤێژییاندا تەوافێ ل دۆر کەعبێ بکەت و ژنا د چلکان ژیدا دێ وەکی یا د بێنڤێژییاندا هێتە هژمارتن.

وصلى الله على نبينا محمد و على اله وصحبه وسلم

دويماهيك گۆتنا مه ئەڤەيە (الحمدلله رب العالمين).

1436 هـ

2015 م

2715 ك